

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Vliv imigrace na trh práce v České republice.

The Impact of Immigration on the Labour Market in the Czech Republic.

Student:

Jakub Hajlman

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Michaela Tichá, Ph.D.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student:

Jakub Hajlman

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Vliv imigrace na trh práce v České republice
The Impact of Immigration on the Labour Market in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretická východiska migrace
3. Vývoj migrace v České republice
4. Analýza vlivu imigrantů na trh práce v České republice
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-039-1.

HAZARI, Bharat R. and Pasquele M. SGRO. *Migration, Unemployment and Trade*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2001. ISBN 0-7923-7310-3.

HORÁKOVÁ, Milada. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-020-2.

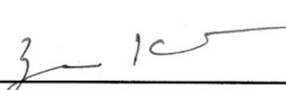
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

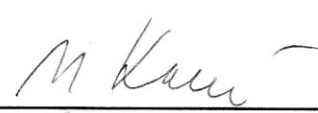
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michaela Tichá, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

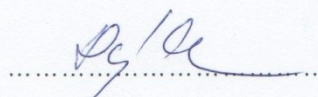

doc. Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci a to včetně příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2013

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jg/a', is written over a horizontal dotted line.

Jakub Hajlman

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Ing. Michaelé Tiché, Ph.D. za odbornou pomoc při vypracování této bakalářské práce, za cenné rady a inspiraci.

Obsah

1	Úvod	5
2	Teoretická východiska migrace	7
2.1	Migrace a její jednotlivé typy	7
2.1.1	Definice migrace a migranta	7
2.1.2	Typy migrace	8
2.2	Migrační teorie	10
2.2.1	Push-pull model	10
2.2.2	Neoklasická teorie	11
2.2.3	Nová ekonomická teorie migrace	11
2.2.4	Teorie světových systémů	12
2.2.5	Teorie duálního trhu (Teorie segmentované pracovního trhu)	12
2.2.6	Teorie migračních sítí	13
2.2.7	Teorie kumulativní kauzality	13
2.2.8	Institucionální teorie	13
2.2.9	Teorie migračních systémů	13
2.2.10	Teorie klientelistické politiky	14
2.3	Integrace cizinců	14
2.4	Důsledky migrace	15
2.4.1	Důsledky pro hostitelskou zemi	15
2.4.2	Důsledky pro vysílající zemi	17
3	Vývoj migrace v České republice	18
3.1	Migrační politika před rokem 1989	18
3.2	Migrační politika po roce 1989 až po vstup do Evropské unie	19
3.3	Migrační politika po vstupu do Evropské unie	21
3.4	Legislativní úprava migrace v České republice	23
3.5	Vývoj migrace v České republice	25
3.6	Studie a výzkumy zabývající se integrací cizinců	28
4	Analýza vlivu imigrantů na trh práce v ČR	35
4.1	Situace imigrantů na trhu práce v České republice	36
4.2	Pracovní migrace a nezaměstnanost	41
4.3	Regresní analýza	42
4.3.1	Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a růstem reálného HDP	43

4.3.2	Vztah mezi počtem zaměstnaných imigrantů a růstem reálného HDP	46
5	Závěr	50
	Seznam použité literatury	52
	Seznam zkratk	58
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Migrace patří k nejdiskutovanějším otázkám dnešní doby jak z pohledu jednotlivých států tak i samotných migrantů. Notný vliv zvyšujícího se významu migrace můžeme přisuzovat rozšiřující se globalizaci a liberálnímu přístupu zemí k migrační politice.

Hlavním důvodem, proč jsem si zvolil téma zasahující do problematiky zaměstnávání imigrantů v České republice, jsou často nedostatečné znalosti o imigrantech a vyvozování negativních důsledků z jejich přítomnosti v České republice a angažovanosti na trhu práce.

Pro Československo a následně i pro Českou republiku v oblasti znamenal zásadní zlom rok 1989 a tím konec socialistického období. Po tomto roce se do té doby potlačovaná migrace mohla začít vyvíjet svým vlastním směrem. Již pro samostatnou Českou republiku představoval další klíčový mezník vstup do Evropské unie v roce 2004. Mezi členy Evropské unie a Švýcarskem byly postupně uvolňovány podmínky pro volný pohyb pracovní síly. Dalším významným důsledkem zahrnutí České republiky do Evropské unie bylo její začlenění do společné organizace migrace vůči třetím zemím.

Cílem bakalářské práce je objasnit, jak působí příchod imigrantů na trh práce v České republice a jak jejich větší příliv ovlivňuje míru nezaměstnanosti.

Práce je rozčleněna do tří hlavních kapitol. V první kapitole jsou shrnuty základní informace o migraci, popsány vybrané migrační teorie, které vznikaly zároveň s vývojem migrace. Současně tato kapitola seznamuje čtenáře s pozitivními a negativními důsledky migrace, které z ní pro obě zainteresované země plynou. Ve druhé kapitole je zachycen vývoj migrace a migrační politiky od vzniku Československa a nastíněn současný koncept migrační politiky v České republice. Část druhé kapitoly je také věnována studiím zabývajícím se integrací imigrantů na českém území. Třetí část se nejdříve věnuje situaci nejčteněji zastoupených imigrantů na českém trhu práce a srovnáním jejich dosahovaných platových ohodnocení s ohledem na počet odpracovaných hodin. V práci je srovnáván vývoj míry nezaměstnanosti s podílem cizinců na zaměstnanosti. Z tohoto srovnání je zjevné, že mezi těmito veličinami neexistuje žádný vztah. Dále byl zkoumán vztah registrované míry nezaměstnanosti a podílu imigrantů na zaměstnanosti s růstem reálného

HDP, jakožto společného faktoru ovlivňující jejich výši. V bakalářské práci byla použita deskriptivní a regresní analýza.

2 Teoretická východiska migrace

Migrace osob přes hranice se začíná formovat souběžně se vznikem národních států v 16. a 17. století. V tomto období se začínají vyčleňovat teritoria, vybírat daně a vznikat centrální vlády. Těmito novými úkazy dochází k čím dál většímu připoutávání obyvatel k danému teritoriu. Instituce, které zajišťují správu v oblasti migrace, tak jak je známe dnes, se vyvinuly již v 19. a 20. století. Zároveň také došlo k vývoji systému pasů, víz, hraničních kontrol a uzavírání hranic cizím státním příslušníkům (Rabušic a Burjánec, 2003).

Ke konci minulého tisíciletí byla migrace spojena s všeobecnými procesy integrace, sociálními procesy a globalizací ekonomiky. Pohyb osob patří k fenoménům dnešní doby jak z hlediska své dlouhodobosti, tak i z hledisek sociálně ekonomických a demografických. Migrace znamenala pro některé země impuls pro rozvoj, v jiných naopak zapříčinila konflikty uvnitř země (Šimek, 2005).

2.1 Migrace a její jednotlivé typy

Migrace obyvatelstva reprezentuje důležitý dynamický proces, který významně působí na dlouhodobý vývoj lidstva. Ekonomické teorie vysvětlují migraci jako přirozený mechanismus k ustanovení rovnováhy na celosvětovém trhu výrobních faktorů, jenž současně může zhodnotit lidský kapitál jednotlivce maximalizováním zisku. Na druhé straně rozvojová studia chápou migraci jako vynucenou. Východiskem této migrace je chudoba obyvatel rozvojových zemí, konfliktů a občanských válek nebo environmentálních či jiných problémů uvnitř země (Stojanov a Novosák, 2008).

2.1.1 Definice migrace a migranta

International organization for migration (2004) definuje migraci a migranta následovně:

Migrace znamená pohyb osob nebo skupiny osob, a to buď přes mezinárodní hranice, nebo v rámci státu. Je to pohyb obyvatelstva zahrnující jakýkoliv druh pohybu osob bez ohledu na jeho délku, složení a příčiny, která zahrnuje migraci uprchlíků, vysídlených osob, hospodářských migrantů a osob pohybujících se pro jiné účely, včetně sloučení rodiny.

Na mezinárodní úrovni neexistuje žádná obecně přijímaná definice pro slovo migrant. Termínem migrant se obvykle chápou všechny případy, kdy bylo rozhodnutí migrovat přijaté z vlastní vůle jednotlivce na základě osobního pohodlí a bez zásahu jiných osob a členů rodiny, pohybující se do jiné země nebo regionu za jejich lepšími materiálními nebo sociálními podmínkami a zlepšit perspektivu pro sebe nebo svou rodinu.

Z demografického hlediska představuje migrace změnu trvalého bydliště. Nesleduje počet případů stěhujících se, ale počet stěhování, ve kterém nejsou zahrnuty vícečetné stěhování stejných osob. Rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých na daném území se vyjadřuje jako migrační saldo. To je spolu s přirozeným přírůstkem základním údajem pro změny obyvatelstva (ČSÚ, 2001).

2.1.2 Typy migrace

Migraci z hlediska území můžeme rozlišit na vnitřní (v rámci jedné země) a mezinárodní (ze země do země). Migrant může být zároveň jak vnitřním tak i mezinárodním např. v případě, kdy migruje z venkova do města a následně i mezinárodně, aby se nakonec v cílové zemi stal vnitřním migrantem (King, 2007).

Demuth (2000) dělí dále migraci na dobrovolnou a vynucenou. Dobrovolná migrace je aktem člověka připraveného opustit svůj domov na základě své osobní volby. Tuto migraci rozlišuje na řetězovou migraci (lidé míří za příbuznými), ne-imigrací (stáž v zahraničí), pracovní migrací¹ a migrací s cílem zvýšit svůj sociální standard. Autor se také zabývá faktem, zda je migrace dobrovolná či nedobrovolná. Podle jeho názoru migrují lidé nedobrovolně, protože se nedokážou prosadit na domácím trhu a často musí také živit rodinu. Pokud lidem nedovolují okolnosti v jejich domovině zůstat a stávají se potenciálními migranty, hovoříme o vynucené migraci. Můžeme rozlišit dvě skupiny příčin, které tuto migraci vyvolávají. Na jedné straně jsou to příčiny způsobené lidmi (politická persekuce nebo bída) a na druhé přírodní pohromy a katastrofy.

U Šimka (2005) se můžeme setkat s rozdělením migrace podle důvodů a cílů na tyto typy:

- migrace za vzděláním
- migrace za kvalifikací

---

¹ Některé formy pracovní migrace mohou být ovšem chápány jako nedobrovolné (např. migrace z důvodu zabezpečení rodiny)

- migrace z profesních nebo obchodních důvodů
- smluvní migrace
- migrace pro usídlení
- ilegální migrace
- žadatelé o azyl

Přestože *migrace za vzděláním* nevyjadřuje migraci z pohledu pohybu ekonomicky aktivního obyvatelstva, bývá zde zařazována. Rozumí se jím mezinárodní pohyb studentů za vzděláním.

Migrace za kvalifikací je charakterizována pobytem učňů a kvalifikované pracovní síly v zahraničí s cílem si osvojit nové technologie a výrobní procesy.

Migrace z profesních nebo obchodních důvodů vystihuje pohyb lidí v rámci nadnárodních firem. Představuje globální charakter produkce. Sociálně se utváří „neviditelná“ skupina přistěhovalců v Evropě a veřejnost si ji často ani neuvědomuje. Jedná se především o více vzdělané obyvatelstvo.

Smluvní migrace vyjadřuje pohyb zejména nekvalifikované a středně kvalifikované pracovní síly s předpokladem, že jejich práce bude na omezenou dobu. U smluvní migrace můžeme rozlišit několik typů. Prvním z nich je dočasná smluvní migrace, kdy pracovníci z méně rozvinutých zemí přijíždějí do vyspělých zemí na základě dočasných pracovních povolení. Tato povolení jsou vydávána na určitou dobu. Po jejich skončení byla ovšem často prodlužována, což vede k neomezené délce zaměstnání a udělování povolení k trvalému pobytu. Dalším typem smluvní migrace je sezónní migrace, kde jsou imigranti zaměstnáváni v sezónních pracích (např. v turistickém ruchu nebo zemědělství). Posledním typem je sezónní migrace spojená s kontrakty, kdy je pracovníkům povolována práce na dobu vymezenou pro určitý projekt.

Migrace za usídlením zahrnuje pracovníky s cílem v dané zemi zůstat a žít. Do této kategorie se zařazují také osoby, které se vrací z emigrace.

Ilegální migrace popisuje typ neregulované migrace projevující se v nepovolených vstupech a pobytech nebo nepovolenou ekonomickou aktivitou. Jedná se také o imigranty, kteří zde zůstávají i po skončení jejich povolení pro legální migraci.

Žadateli o azyl se rozumí lidé, kteří odešli ze své mateřské země např. kvůli nebezpečí způsobené politickou persekucí.

2.2 Migrační teorie

Tyto teorie byly vypracovávány nezávisle na sobě a v jistých bodech se doplňují. Nenajdeme však teorii, ve které by byly obsaženy všechny prvky migrace. Mezi dnes nejvíce používané teorie patří:

- Push-pull model
- neoklasická teorie
- nová ekonomie migrace
- teorie světových systémů
- teorie duálního trhu
- teorie migračních sítí
- teorie kumulativní kauzality
- institucionální teorie
- teorie migračních systémů
- Teorie klientelistické politiky

2.2.1 Push-pull model

Klasické migrační teorie rozlišují tři základní faktory migrace: faktory přitahující migranta do cílové země (pull faktory), vypuzující migranta z domácí země (push faktory) a působení sociálního prostředí neboli sítí. Na základě tohoto přístupu mohou být důvody migrace pozitivní, které přitahují migranta do cílové země a negativní dopady, které vypuzují obyvatele z vlastní země. Migrační síť pak působí na migranty během jejich cesty do cílové země (Kolektiv autorů, 2011).

Reuveny (2005) uvádí, že push a pull faktory mohou ekonomické a sociálně-politické povahy. Mezi ekonomické push faktory patří vysoká nezaměstnanost, nízké platy, velká hustota osídlení, hospodářské pokles a zaostalost, k sociálně-politickým se řadí válka, pronásledování, diskriminace a vyhánění. Ekonomickými pull faktory jsou očividné výhody v cílové zemi jako vysoká míra rozvinutosti, prosperita, atraktivní pracovní místa a vyšší plat, do sociálně-politických pak patří mír, kulturní blízkost, preferenční zacházení a sjednocení rodiny (Drbohlav a Uherek, 2007).

2.2.2 Neoklasická teorie

Tato teorie zažila největší vzhlas v 60. letech 20. století. Svůj základ má v neoklasické ekonomii a patří mezi základní migrační teorie. Migrace je vysvětlována jako důsledek nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou práce.

Pro země s vysokou ekonomickou výkonností a poměrným nedostatkem pracovních sil jsou typické vyšší výdělky a naopak země s nízkou ekonomickou výkonností a nadbytkem pracovních sil mají nižší výdělky. Rozdíl ve mzdách podněcuje pracovníky ze zemí s nižšími výdělky emigrovat do zemí s vyššími výdělky. Dochází tak k odlivu lidí a následnému snižování velikosti pracovní síly, která vede k následně k zvyšování výdělků v zemi s nižší ekonomickou výkonností. Naopak přílivem lidí do země s vysokou ekonomickou výkonností se bude zvyšovat pracovní síla, a tím dojde ke snižování výdělků v zemi. Migrace probíhá, dokud nedojde k vyrovnání produktivity práce a výdělkových hladin mezi oběma zeměmi.

Jiným ekonomickým přístupem k neoklasické teorii je varianta založená na individuální volbě. Podlé této varianty neoklasické teorie si jednotlivec si může volit cílovou zemi podle toho, kde by nejvíce mohl uplatnit své schopnosti a dovednosti, a nikoliv podle země kde očekává nejvyšší výdělky (Rabušic a Burjáněk, 2003).

2.2.3 Nová ekonomická teorie migrace

Na rozdíl od neoklasické ekonomie už není hlavním impulsem rozdíl ve mzdě, ale nejistota, relativní chudoba² a snaha vyhnout se riziku skrze rozložení zdrojů příjmů. V této teorii je za základní jednotku považována rodina, která ovlivňuje rozhodování, zda migrovat a kam (Drbohlav a Uherek, 2007).

Tato teorie nemusí řešit pouze převis poptávky po práci, ale může být také rodinnou strategií, která se nemusí výhradně zaměřovat na maximalizaci zisku, ale jejím cílem může být minimalizování rizika. Když v domácí zemi není dostatek možností pro rozložení rizika prostřednictvím např. pojištění majetku a příjmů v případě nemoci nebo stáří a kde jsou nedostatečně rozvinuté sociální systémy nebo nefunguje systém bankovních půjček, tak pro rodiny často jediný prostředek jak rozložit portfolio příjmů může být to,

---

² Relativní chudoba je stav, kdy člověk uspokojuje své potřeby na výrazně nižší úrovni, než která je průměrná v dané společnosti.

že její členy vyšle do různých zemí a oni zde budou pracovat a posílat část svých výdělků zpátky do země (Rabušic a Burjánec, 2003).

2.2.4 Teorie světových systémů

Tato teorie charakterizuje migraci jako důsledek nerovnoměrného rozložení bohatství a příležitostí mezi jádrem a periferií³. Vztah jádra s periferií vyvolává obousměrné migrační pohyby kvalifikovaných osob do periferií a méně kvalifikovaných osob, ale i také kvalifikovaných osob do rychle se rozvíjejících oborů moderní ekonomiky v jádrových zemích (Uherek a Drbohlav, 2007).

Zájmem kapitalistických zemí je hledání nových přírodních zdrojů, pracovních sil a nových spotřebitelských trhů, a tak pronikají do periferních oblastí. Kapitalistické země přinášejí do periferních oblastí nové technologie, díky kterým dochází ke změně struktury pěstovaných plodin z klasických plodin (obiloviny, rýže) na hospodářské plodiny a nižší potřebu lidské práce. Zahraniční kapitál je zdrojem pro získávání surovin z periferních oblastí, kde jsou najímáni námezdní dělníci z původních farmářů. Rovněž je tento kapitál používán na stavbu montážních dílen, ve kterých jsou zaměstnáváni levní domácí pracovníci, kteří produkují levnější výrobky než u domácích výrobců. Díky těmto mechanismům dochází k narušení tradičních sociálních a ekonomických vazeb, čímž se lidé stávají migranty vykořenění ze své země a odhodlaní k emigraci (Burjánec a Rabušic, 2003).

2.2.5 Teorie duálního trhu (Teorie segmentované pracovního trhu)

Autorem této teorie je označován Michael J. Piore, který tímto vytvořil konkurenční teorii k teorii neoklasické.

Teorie se zaměřuje na makroúroveň migrace a podmínky přijímací země. Je charakterizována primárním a sekundárním trhem, které jsou tvořeny sociálními skupinami a institucemi. Na primárním trhu jsou zaměstnávány osoby s vyšší kvalifikací, většinou pracovníky z dané země. Tito pracovníci jsou dobře odměňováni, mají lepší sociální status, relativně stabilní své pracovní pozice a možnost kariérního růstu. Na sekundárním pracovním trhu, kde jsou náročnější pracovní místa s nižší sociální prestiží a nižšími

---

³ Jádro je typické vysokým podílem terciální sféry, závislostí na zdrojích z ostatních oblastí, monocentrickou vs polycentrickou strukturou, setkáváním klíčových držitelů zdrojů nebo kontrolou a usměrňováním toku informací. Periferie je naopak charakteristická svou podřízeností autoritě centra, malým vlivem na určování svých vlastních potřeb nebo malou komunikací uvnitř území.

výdělníci jsou nájímání zejména pracovní migranti⁴. Imigranti využívají toho, že domácí pracovní síla na tomto trhu pracovat nechce (Piore, 1973).

2.2.6 Teorie migračních sítí

Sítě jsou popisovány vazbami mezi dříve migrujícími a potencionálními migranty. Tyto vazby vytvořené prostřednictvím přátelství, společného původu a příbuzenských vztahů umožňují předávat informace o situaci v cílové zemi, snižovat náklady a rizika nových imigrantů a zvyšují jejich potencionální výnosy (Massey et al., 1997).

2.2.7 Teorie kumulativní kauzality

Tato teorie vysvětluje migraci jako proces, při kterém každý migrační pohyb vyvolává změny v individuální motivaci a sociálních strukturách, které zvyšují pravděpodobnost další migračních toků (Drbohlav a Uherek, 2007).

Drbohlav (2001) dále dodává, že jakmile migrace jednou začne, má sebezáchovnou tendenci prostřednictvím osobní motivace a sociální sítě, do kterých jsou jednotlivci začleněni. Re-emigrant představuje osobu s nabytými zkušenostmi, které hrají významnou roli při jeho osobních přístupech a motivacích. Pravděpodobnost další migrace je v tomto případě vysoká.

2.2.8 Institucionální teorie

Institucionální teorie vysvětluje vznik institucí jako důsledek migrace a jejich následnou angažovanost do migračních pohybů. Těmito institucemi se rozumí soukromí podnikatelé působící na černém trhu a nevládní organizace. Soukromí podnikatelé využívají vysoké poptávky ze strany migrantů a složitých úředních překážek, a prostřednictvím převádění přes hranice, zprostředkováváním nelegálních pracovních smluv, falšování dokumentů a víz nebo zprostředkováváním sňatků provozují nelegální činnost. Nevládní organizace se snaží ochraňovat přistěhovalce jak před těmito podnikateli, tak před represivními a restriktivními zásahy států a podnikatelů (Massey et al., 1997).

2.2.9 Teorie migračních systémů

Hlavní poznatky této teorie jsou převzaty z teorií světového systému a teorie kumulativní příčinnosti. Mezinárodní migrační systém je většinou tvořen přijímacími regiony a specifickou množinou vysílajících států, které jsou navzájem propojeny velkým

---

⁴ V případě migrace do rozvojových zemí se migranti naopak většinou usazují na primárním trhu.

pohybem migrantů. Systém spatřuje jako množinu míst propojených migračními proudy a protiproudy osob, kapitálu, služeb a informací mezi určitými zeměmi a méně intenzivně využívané migrační kanály s jinými státy (Massey, 1993).

Tato teorie vychází z konkrétních historických událostí, díky kterým docházelo k propojování zúčastněných zemí. Cílové země nejsou propojeny se zdrojovými zeměmi pouze prostřednictvím lidí, ale také prostřednictvím historických, kulturních, koloniálních a technologických vazeb (Drbohlav a Uherek, 2007).

2.2.10 Teorie klientelistické politiky

Je zřejmé, že stát nemůže zároveň chránit své hranice před přílivem imigrantů a vykonávat liberální imigrační politiku. Částí imigrační politiky je totiž klientelistická politika, ve které se organizované skupiny snaží vytvářet pracovní vztahy s úředníky v oblasti migrace. Výsledkem těchto jednání bývá zmírňování či povolování podmínek vstupu migrantů do země. Samozřejmě se tato působení či ovlivňování dějí z větší části bez povšimnutí veřejnosti (Barša a Baršová, 2005).

2.3 Integrace cizinců

Integraci cizinců lze charakterizovat jako proces, při kterém dochází ke slučování obyvatelstva země s nově přichozími cizinci v jednu společnost. Pro úspěšnou integraci je vyžadována zúčastněnost obou stran, tj. přizpůsobení se na straně cizinců a vytvoření podmínek pro integraci cizinců domácím obyvatelstvem (MPSV, 2006).

Mckee (2000) říká, že migranti kteří se rozhodnou zůstat v cílové zemi a usadit se, musí projít složitým procesem adaptace. Tento proces adaptace na nové podmínky může často představovat několik podob závislých na různých faktorech. Těmito faktory mohou být imigrační politika země, přístup majoritní populace k imigrantům a imigrant samotný. Podíváme-li se podrobněji, na čem adaptace závisí, musíme zmínit i faktory fyzické a kulturní blízkosti minoritní a majoritní populace, snaha minority začlenit se do majoritní společnosti a místo bydliště minority. Drbohlav (2001) uvádí i další faktory, kterými jsou náhoda, souběh dějinných událostí, geografická poloha a socioekonomická politika cílové země.

Drbohlav (2001) popisuje 3 modely vládní imigrační politiky podle cílů, na které se zaměřuje. Těmito modely na mikroúrovni jsou:

Diskriminační model popisuje migraci jako dočasnou, kdy se cizinci po určitém čase vrací zpět do vysílajících zemí. Cizincům je umožněno pracovat, ale je téměř nemožné vstoupit do všech oblastí pracovního trhu. Dále je jim také znemožněno získat občanství a účastnit se na politickém životě.

Asimilační model předpokládá jednoduchou a rychlou integraci migranta. Předpokládá že, cizincům bude mu umožněno nabýt občanství, práva a povinnosti majoritní populace, jestliže se cizinci vzdají svých specifických kulturních a sociálních rysů a jazyka.

Základem *multikulturního modelu* je tolerance tzn., že cizinci si mohou po vstupu do země ponechat a lišit se od majoritní společnosti svým jazykem a specifickými kulturními a sociálními rysy. Umožňuje dále cizincům mít stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se museli vzdát svých specifických rysů. Předpokladem multikulturního modelu je následné vzájemné soužití minoritní a majoritní společnosti.

Dnes se jednotlivé modely ve světě téměř nevyskytují, většinou se setkáváme s různými kombinacemi těchto modelů. Země se kloní k určitému modelu, ale zároveň využívá i prvky typické pro ostatní modely (Drbohlav, 2001)

2.4 Důsledky migrace

Tato část práce se zaměřuje na možný vliv migrace na hostitelské a vysílající země. Tyto důsledky mohou znamenat na jedné straně pozitivní a na druhé negativní přínos.

2.4.1 Důsledky pro hostitelskou zemi

Mezi jeden ze základních *pozitivních důsledků* dopadů na českou ekonomiku patří ekonomická motivovaná migrace. Ta se stává motorem pro rozvoj ekonomiky v cílových oblastech migrantů. Migranty jsou vyhledávány zejména velké aglomerace, kde se objevuje vysoká poptávka po pracovních místech v určitých profesích, a mzdy dosahují vyšších hodnot. Vlivem migrace tak můžeme sledovat ve velkých aglomeracích nadprůměrné hodnoty oproti okolní oblasti (země).⁵ Na základě těchto skutečností můžeme sledovat,

---

⁵ Na příkladu můžeme uvést hlavní město Praha, kde HDP a nezaměstnanost dosahují výrazně lepších hodnot než je průměr České republiky.

že se snižuje nezaměstnanost s tím, jak roste ekonomicky motivovaná migrace (Drbohlav a kol., 2010).

Teoreticky dlouhodobé a poměrně vysoké toky migrantů dokážou vyrovnat úbytek obyvatelstva⁶ a ovlivnit věkovou strukturu v tom smyslu, že mohou proces demografického stárnutí zastavit. To je zapříčiněno faktem, že migranti jsou obvykle mladšího věku a mají i více dětí než tamější populace. Prakticky by ale takový masivní přísun mohl znamenat změny ve strukturální skladbě domácí obyvatelstva. Došlo by k náboženským, etnickým a rasovým proměnám společnosti, které by mohli mít nedozírné politické a sociální následky (Rabušic a Burjáněk, 2003).

Příliv zahraniční kvalifikované pracovní síly znamená také pro domácí pracovníky osvojení si nových znalostí a dovedností, pro hostitelskou zemi pak znamená úsporu náklady na vzdělání. Imigranti si často při vstupu do nových zemí zachovávají své kulturní a jiné hodnoty, kterými může hostitelskou zemi obohatit (Kunešová, Cihelková a kol, 2006).

Negativním důsledkem migrace může být konkurence zahraniční pracovní síly, která je negativně vnímána majoritní společností, ta může vyvolávat projevy xenofobie. Častým jevem téměř ve všech hostitelských zemích je diskriminace imigrantů na trhu práce, který může vést ke snižování mezd. Vlivem levné a přizpůsobivé zahraniční pracovní síly může docházet k přeorientování požadavků zaměstnavatelů z vysoké kvalifikaci na vysoký pracovní výkon. Další negativní důsledek migrace je vyvoláván zvýšenou imigrací do země vedoucí k rozporům mezi majoritní a minoritní společností. Příčinou tohoto procesu bývá odlišná mentalita, náboženství, kultura a tradice, které mohou vést až k rasové nesnášlivosti. Při dosažení imigrantů vyšší reálné mzdy v hostitelské zemi než ve své domácí zemi, zvyšuje se adaptabilita zahraničních pracovních sil a jejich ochota k mobilitě, a naopak se snižují jejich požadavky na uplatnění své kvalifikace nebo na pracovní prostředí (Kunešová, Cihelková a kol, 2006).

Kriminalita je obecně nežádoucím jevem ve společnosti. Tak jako provádí nelegální činnost domácí pracovníci, mohou se jí dopouštět i imigranti v hostitelské zemi. Kromě samotné nelegální činnosti se mohou do země přitahovat i nové praktiky. Imigranti se dopouští jednak typických přestupků a trestných činů (např. krádeže, řízení

---

⁶ V České republice v letech 2003-2005 došlo jenom díky kladnému saldu migrace k celkovému růstu obyvatelstva.

bez řidičského oprávnění a výtržnictví) anebo nelegálních činností v podnikání (např. porušování práv k ochranné známce a obchodnímu jménu) (Drbohlav a kol., 2010).

2.4.2 Důsledky pro vysílající zemi

Jedním z *pozitivních důsledků* migrace může být snižování nabídky pracovní síly jejím odlivem do zahraničí, a tím může docházet k poklesu nezaměstnanosti. Současně odchozí pracovníci mohou získat lepší pracovní uplatnění, které by v domácí zemi nemohli získat. Tento odliv pracovníků se může stát také podnětem k investicím do lidského kapitálu. Migrace je také prostředek k rozvíjení a zvyšování obchodu mezi zúčastněnými zeměmi. Při krátkodobé migraci a následným návratem dochází k obohacení vysílací země o nové poznatky a zkušenosti. Tyto nové poznatky závisí především na délce pobytu migranta v hostitelské zemi a důvodech jeho návratu (Kunešová, Cihelková a kol, 2006).

Dalším pozitivním efektem pro vysílající zemi jsou remitence⁷ migrantů. Remitence znamenají příspěvek do HNP a jsou také hlavním zdrojem příjmů v rozvojových zemích. Dále mají neopomenutelný význam na životní úroveň a ekonomickou aktivitu. Remitence se týkají hlavně nejchudších oblastí, kde kvůli nedostatečně rozvinutým nebo i neexistujícím standardním trhům nemá domácí pracovní síla dostatečné možnosti k uplatnění (Vavřečková a Baštýř, 2009).

Odliv pracovní síly může mít i *negativní důsledek*, kdy dochází ke zvyšování poptávky po pracovních místech uvolněná migranty, přičemž může vyvolávat tlaky na zvyšování mezd zaměstnavateli. Dále může odliv pracovní síly znamenat pro vysílající zemi zvětšování rozdílu v důchodech, ztrátu daní a nenávratnost investic do vzdělání vysílaných pracovníků. Neopomenutelným důsledkem migrace je odliv vysoce kvalifikované síly, který má negativní vliv zejména na sektor služeb a průmyslu. Dochází tak k přibrzdění ekonomického růstu a růstu produktivity práce (Kunešová, Cihelková a kol, 2006). Můžeme se také ovšem setkat s tvrzeními přisuzující odlivu vysoce kvalifikované pracovní síly (označovaného pod pojmem „brain drain“) pozitivní důsledky. Tyto pozitivní důsledky byly již zařazeny do předcházejících odstavců popisující pozitivní dopady pro vysílající zemi.

---

⁷ Remitence se rozumí výnosy vydělané nebo získané cizími státními příslušníky, které jsou převedeny zpět do jejich země původu (IOM, 2004)

3 Vývoj migrace v České republice

Vývoj migrace od dob Rakouska-Uherska, přes Československou republiku až po vznik samostatné České republiky a vstup do Evropské unie byl velmi různorodý. V jednotlivých letech můžeme vypožorovat trendy nebo události, které ovlivnily migrační chování občanů jak českých zemí, tak i těch zahraničních.

3.1 Migrační politika před rokem 1989

Z historického hlediska patřilo dnešní území České republiky až do konce 19. století k oblastem s vysokou migrací. Hlavní emigrační vlny byly spjaté zejména s obdobími válečných konfliktů (např. třicetiletá válka nebo husitské války) a průmyslovou revolucí (metropolitní, průmyslová a kolonizační emigrace). Naopak kolonisté přicházející v průběhu 13. a 16. století tvořili jedny z mála výraznějších imigračních vln (Drbohlav a kol., 2010).

Vystěhovalectví

První světová válka a vznik samotného Československa měl značný vliv na migraci, který se projevil dočasným útlumem emigrace a imigrační vlnou (viz. podkapitola Přistěhovalectví). V důsledku obtížné poválečné hospodářské situace se začala ovšem emigrace od 20. let 20. století zvyšovat. Zpřísnění imigračního zákona v USA v roce 1924 znamenalo snížení kvóty osob pro vstup do země. Neúspěšní emigranti do USA se pak orientovali na Kanadu, Brazílii a Argentinu (Barša a Baršová, 2005).

V roce 1922 byl vydán nový vystěhovalecký zákon. Tento zákon byl výrazem restriktivního postoje k mezinárodní migraci, který panoval v Evropě a Americe během meziválečného období. Zákon se zejména snažil chránit vystěhovalce před vykořisťováním a zneužíváním a regulovat dočasnou pracovní migraci (Barša a Baršová, 2005).

Od konce 30. let 20. století se začalo v souvislosti s emigrací mluvit o politickém exilu. Politické emigrace byly spojeny zejména s reakcí na nespokojenost s děním v českých zemích (např. Mnichovská dohoda, nacistická okupace, únorový puč z roku 1948 nebo srpen 1968) a snahou o individuální zlepšení (Barša a Baršová, 2005).

Přistěhovalectví

Období první poloviny 20. století bylo vyplněno dvěma světovými válkami, které významným způsobem ovlivnili nejen emigraci ale i imigraci do českých zemí. Imigrační vlna po 1. světové válce byla spjata zejména s reemigrací odpůrců bolševického režimu, zatímco po 2. světové válce imigrovali kromě reemigrantů i občané jiných slovanských národů.⁸ V oblasti migrační politiky byly vypracovány zákony o cestovních pasech, o pobytu cizinců nebo o zaměstnávání cizinců.

Po poválečném období následoval státní socialismus sovětského typu mezi roky 1948 až 1989. Během této doby se nemohla ani vyskytnout vnější imigrační tlaky v důsledku čehož nemohla existovat ani explicitní imigrační politika. Důležitou roli zaujímal dočasná pracovní migrace v rámci zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci. Tato migrace se rozvíjela především v 70. a 80. letech 20. století během systému plánovaného hospodářství a internacionální pomoci.

V období socialismu byly také navazovány mezinárodní spolupráce, které měly podobu navazování dohod o zaměstnávání nebo zvyšování kvalifikace. Jako první byla podepsána dohoda s Vietnamem následované Kubou, Mongolskem, Angolou, Severní Koreou, Laosem a Kypre. Po roce 1989 byly tyto dohody vypovídány a většina pracovníků se vracela zpět do vlasti (Barša a Baršová, 2005).

V rámci dohod uzavřených roku 1973 s Vietnamem měl být zaručen příliv imigrantů do Československa. Jelikož bylo umožněno na naše území vstoupit ročně 3 až 4 tisícům Vietnamců, na začátku 80. let se v Československu nacházelo již přibližně 30 000 osob. Na naše území přicházeli mladí vietnamští občané, kteří byli školeni převážně ve strojírenských oborech anebo s nimi úzce související. Tito imigranti měli přínos pro svou zemi získáním nových poznatků a zkušeností a jejich uplatnění ve Vietnamu. Československo naopak využít Vietnamci k zaplnění nedostatečnosti pracovních sil (Brouček, 2003).

3.2 Migrační politika po roce 1989 až po vstup do Evropské unie

Rok 1989 přinesl významné změny politického a ekonomického prostředí v Československu, které měly svůj vliv i na migrační politiku. Prolomila se migrační

---

⁸ Dvě imigrační vlny po druhé světové válce jsou označovány jako spontánní a v rámci tzv. úředních přesídlovacích akcí.

izolovanost země, začala pozvolna vznikat institucionální síť subjektů vystupující při mezinárodní migraci a byly navázány vztahy s evropskými vyspělými státy. Rovněž byl přijat i nový legislativní zákon vztahující se na migraci, který nahradil stávající zákon o pobytu cizinců z roku 1965. Přestože přinesl modernizaci pobytových statusů oproti původnímu zákonu, měl i své nedostatky. Povolení k trvalému pobytu se vztahovala pouze na rodinné příslušníky českých občanů a humanitární případy. Ostatní imigranti si mohli zažádat o povolení k dlouhodobému pobytu. Česko mělo kromě toho bezvízový styk s většinou zemí podle nejvíce zastoupených cizinců na našem území. Stát tedy nekladal téměř žádné podmínky legálnímu pobytu, čímž vytvářel na jedné straně liberální a na druhé situaci chaotickou. Do země tedy mohl přijet téměř kdokoli, ale kromě manželství s českým občanem neměli jinou alternativu, jak získat jinou zákonnou možnost trvalého pobytu (Drbohlav, 2010). Během tohoto období byly vytvořeny základy právní regulace a institucionálního zajištění pobytu cizincům, kteří se museli obrátit na pomoc společnosti - žadatelé o azyl, uprchlíci a osoby přicházející z válečných konfliktů (Barša a Baršová, 2005).

Další zlom přinesl rok 1993 rozdělením Československa, které znamenalo hlavně změnu postavení Slováků v nově vzniklé České republice. Občané Slovenska se stali cizinci a museli tak zažádat o české občanství. Česko a Slovensko uzavřely po rozdělení Československa dohodu o volném pohybu osob, která znamenala další imigraci do ČR, čímž se Slováci stali nejpočetnější skupinou cizinců na našem území. Dále pokračuje liberální migrační politika a značný příliv migrantů, který byl ale už do jisté míry regulován restriktivními opatřeními⁹.

Období mezi lety 1996–1999 je typické zpřísnováním cizineckých předpisů i praxe, které je zapříčiněno zejména růstem nezaměstnanosti, snahou sladit migrační politiku s politikou EU a uvědoměním si dlouhodobých dopadů migrace. Významný předěl tohoto období znamenalo přijetí značně restriktivního cizineckého zákona a nového azylového zákona. Cizinecký zákon účinný od 1. ledna 2000 znamenal mnoho potíží pro některé cizince a současně dočasné snížení migrace. Umožnil však všem cizincům požádat o trvalý pobyt po 10 letech dlouhodobého pobytu (Barša a Baršová, 2005). V rámci restriktivních opatření cizineckého zákona museli cizinci žádat o vstupní vízum i o prodloužení pobytového povolení na českých zastupitelských úřadech v zahraničí.

---

⁹ Například policie mohla kontrolovat na hranicích finanční hotovost cizinců pro pobyt nebo bylo znemožněno cizincům měnit účel svého dlouhodobého pobytu.

Zmizel tak předchozí liberální systém, ve kterém cizinci žádali o vízum na území Česka. Azylový zákon byl přijat stejně jako cizinecký v roce 1999. Definoval osobu žádající o status uprchlíka jako „žadatele o azyl“ a osobu s přiznaným statutem uprchlíka jako „azylanta“. Pro azylanty znamenal tento zákon značné ulehčení integrace na našem území. Azylanti směli po podání žádosti o azyl vstoupit na trh práce bez pracovního povolení, bylo jim zajištěno právo na pobyt mimo azylová zařízení nebo také mohli obdržet finanční podporu v maximální výši životního minima. Do tohoto zákona byly již zahrnuty předpisy v rámci harmonizace předpisů s EU. Jednalo se o Dublinskou úmluvu o určení státu odpovědného za řízení azylové žádosti podané v některém ze států EU a tzv. londýnské rezoluce z roku 1992 (Drbohlav, 2010).

Roku 2000 byla zavedena vízová povinnost pro některé státy (např. pro Rusko, Ukrajinu a Bělorusko) při dalším sladění předpisů s EU. Největší vliv tato povinnost měla na cizince ze třetích zemí vykonávající v ČR nelegální aktivity, při kterých využívali bezvízového styku (Drbohlav, 2010).

Další dva roky poté byly učiněny dva kroky liberalizující českou migrační politiku. Jednalo se o novelu zákona o pobytu cizinců, který řešil nedostatky předchozího vydání tohoto zákona. Dalším krokem byl projekt pro nábor kvalifikovaných migrantů jako reakce na demografickou budoucnost české populace a očekávaný další hospodářský růst státu. Spolu s těmito liberalizačními kroky vláda přistoupila i k zpřísnění azylového zákona zejména kvůli rostoucímu počtu žadatelů o azyl a zneužívání k legalizaci pobytu a práce. Výsledkem novely byl zákaz pracovat žadatelům o azyl po dobu jednoho roku. Současně se stala azylová politika jednoinstanční¹⁰ procedurou, nad kterou byly kompetence přeneseny na Ministerstvo vnitra České republiky (Drbohlav, 2010).

3.3 Migrační politika po vstupu do Evropské unie

Zásadní změnu v migrační politice samostatné České republiky znamenal vstup do EU v roce 2004. Na jedné straně se změnil právní přístup k občanům EU a Švýcarska a na straně druhé nazírání na příslušníky třetích zemí. Podle Drbohlava lze za zásadní změnu považovat již rok 2003, kdy byly zejména formulovány zásady migrační politiky a zahájen pilotní projekt (Drbohlav, 2010).

---

¹⁰ Rozumí se v tom smyslu, že se proti rozhodnutí nelze odvolat.

Pilotní projekt s názvem „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ se snažil o zvýšení přílivu zahraničních odborníků a kvalifikovaných pracovníků. Předpokládal také usazení těchto zahraničních sil spolu se svými rodinami na českém území. Jako prostředek ke zvýšení imigrace mělo sloužit snížení doby nutné k udělení trvalého pobytu na 2,5 roku pro účastníky programu. Pro začlenění do projektu bylo pro potenciální účastníky nutné mít přinejmenším ukončené středoškolské vzdělání. Vstup do země byl regulován kvótami cizinců. Později se ukázalo, že do projektů se zapojilo méně účastníků, než umožňovaly kvóty. Důvody nízkého zájmu tkví v příliš náročných podmínkách (obzvláště držení platného pracovního povolení, jehož získání bylo považováno za namáhavé a časově zdlouhavé), nízké informovanosti a slabé angažovanosti zaměstnavatelů. Později docházelo k dalším modifikacím, které měly zjednodušit podmínky a zvýšit příliv zahraničních sil (např. snížení doby pro udělení trvalého pobytu na 1,5 roku pro vysoce kvalifikované pracovníky nebo zvyšování počtů zemí, jejichž občané se mohli projektu zúčastnit). Po pěti letech fungování projektu jako pilotní verze, bylo schváleno jeho pokračování už jen jako nepilotní (Drbohlav, 2010).

Během roku 2003 bylo vypracováno také několik novel zákonů, které vešly v platnost současně se vstupem do EU. Nejdůležitější změny se týkaly přístupu k občanům EU a Švýcarska, kteří byli osvobozeni od povinnosti žádat povolení k pobytu a pracovní povolení. Pro cizince znamenala změnu také liberalizující novela zákona o pobytu cizinců. Ta změnila systém pobytových povolení na povolení k dlouhodobému pobytu, které mohou cizinci obdržet již po roce pobytu v zemi (Drbohlav, 2010).

K další významné změně v azylové legislativě došlo jednak přidáním dvou evropských směrnic při vstupu ČR do EU a také včleněním tzv. kvalifikačních směrnic v roce 2006. Mimo jiné byla k současnému statusu azyl přidána i tzv. doplňková ochrana, která je vydávána uprchlíkům nesplňující podmínky pro udělení azylu, ale nemohou se kvůli hrozícímu nebezpečí vrátit zpět do vlasti. Současně byla také snížena doba pro udělení trvalého pobytu z 10 na 5 let. V celkovém výsledku se pak zkrátila i doba pro udělení českého občanství, která se uděluje až po 5 letech od doby pro udělení trvalého pobytu (Drbohlav, 2010).

Jako jeden z poslední výrazných počínů migrační politiky lze označit projekt tzv. zelených karet iniciovaný Ministerstvem průmyslu a obchodu. Projekt vznikl jako reakce na silnou poptávku po pracovní síle některých velkých průmyslových podniků. Hlavním smyslem bylo získat zahraniční pracovní síly a snížit administrativní zátěž a náklady.

Projekt umožňuje při minimálním omezení vstup nízkce kvalifikované síle ze zahraničí i kvalifikované pracovní síle ze třetích zemí (Drbohlav, 2010). Další informace o zelených kartách jsou obsaženy v následující kapitole (viz kapitola 3.4).

3.4 Legislativní úprava migrace v České republice

Vstup a pobyt osob na území České republiky je obsažen v zákoně o pobytu cizinců (zákon č. 326/1999 Sb.) novelizovaném 1. 1. 2011.

„Tento zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelný právní předpis Evropských společenství podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti správy.“ (Zákon č. 326/1999 Sb., 2011 str. 2282)

„Prioritou státu v oblasti migrace je v souladu se Zásadami politiky vlády v oblasti migrace cizinců přijímat účinná opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat nelegální migraci. S tímto cílem také souvisí snaha zajistit účinnou ochranu státních hranic v rámci schengenského prostoru“ (MVČR, 2011a).

„Ministerstvo vnitra je gestorem za problematiku mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v České republice, a to jak na úrovni legislativně - koncepční, analytické, tak i realizační. V rámci ministerstva za tuto oblast zodpovídá odbor azylové a migrační politik“ (MVČR, 2011a).

Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců

Toto usnesení představuje základ pro budování moderní a cílené Koncepce imigrační politiky. Popisuje 6 základních zásad, ve kterých se Česká republika aktivně a zodpovědně staví k respektování mezinárodních smluv, smluv a doporučení a z nich plynoucích závazků, pro řízení migrační politiky. V rámci vnitřního území České republiky patří k předním aktivitám podpora legální a boj s nelegální migrací.

„Česká republika s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplývají z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.“

Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.

Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.

Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.

Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.

Česká republika se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů“ (Vláda ČR, 2003).

Koncept zelených a modrých karet

„Model Zelených karet je založen na maximálně možné otevřenosti vůči zahraničním zájemcům o zaměstnání při zachování prvků ochrany bezpečnosti, veřejného pořádku a přísném postihu prohřešků proti platnému právu a snah o obcházení nebo zneužívání stanovených pravidel“ (MVČR, 2010).

Zelená karta se vydává ve 3 typech, přičemž karta typu „A“ se vydává vysokoškolsky vzdělaným osobám, karta typu „B“ pracovníkům aspoň vyučených v řemesle a pro zbylé pracovníky je určena karta typu „C“. Kartou tedy můžou obdržet jak cizinci s vysokoškolským vzděláním, tak i s nižším vzděláním (MVČR, 2010).

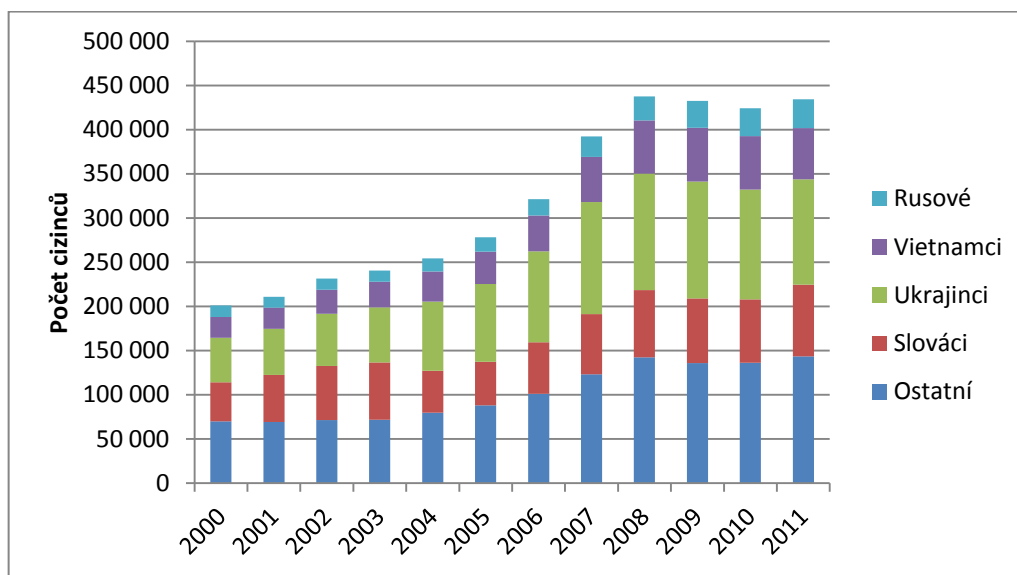
Na rozdíl od zelených karet jsou modré karty vydávány pouze vysoce kvalifikovaným osobám (řádně ukončeně vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání s délkou trvání nejméně 3 roky) pro dlouhodobý pobyt na území České republiky. Při obdržení modré karty může cizinec pobývat a i vykonávat zaměstnání bez zvláštního pracovního povolení.

Zelené i modré karty jsou pod správou Ministerstva vnitra, které má pravomoc rozhodovat o jejich vydání, prodloužení nebo zrušení platnosti (MVČR, 2011b).

3.5 Vývoj migrace v České republice

Česká republika patří k zemím s výraznou převahou imigrace nad emigrací. Důvody imigrace do České republiky pochází nejčastěji ze špatných poměrů v zemi původu imigrantů a snahou si zde zvýšit svou sociální úroveň. Díky vstupu České republiky do Evropské unie nejsou jejím občanům a občanům Švýcarska kladeny žádné omezení ke vstupu. Liberální přístup České republiky k imigraci umožňuje také vstup do země většině žadatelů z řad ostatních zemí.

Graf 3.1 Vývoj počtu cizinců na území ČR

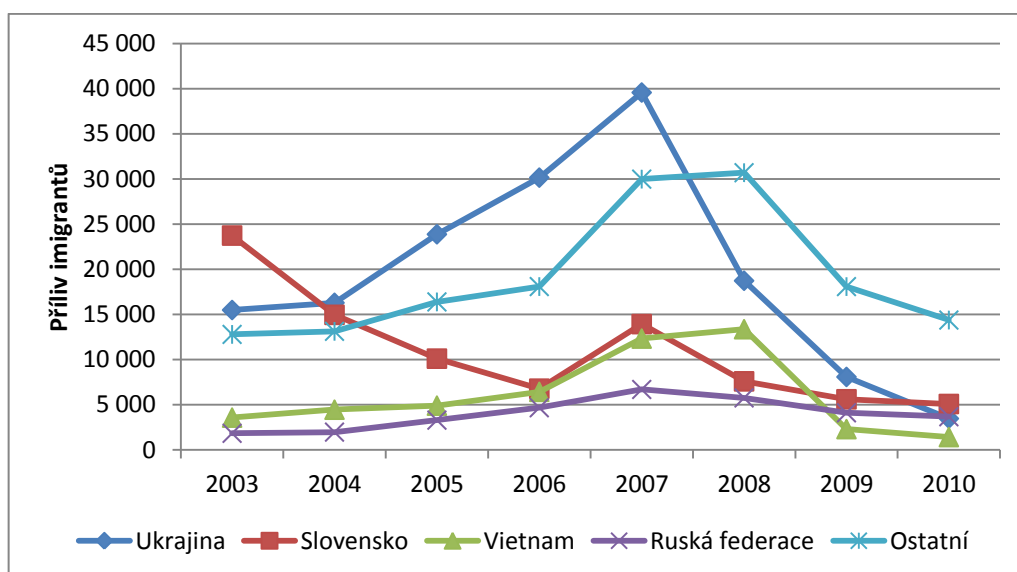

Zdroj: ČSÚ, 2013a; vlastní zpracování

Česká republika patří k zemím s velice heterogenní skladbou imigrantů. Na české území pobývají občané téměř všech zemí světa. Můžeme zde nalézt občany ze všech kontinentů světa, počínaje Afgánci nebo Etiopany pokračující občany Kolumbie a Singapuru až po Mexičany a Thajce. V České republice dochází ke stálému zvyšování počtu cizinců (v roce 2000 jich na našem území pobývalo přibližně 200 tisíc, zatímco v roce 2011 zhruba 434 tisíc). Nárůst počtu cizinců na našem území se zbrzdil v posledních letech hlavně kvůli světové finanční krizi vypuknuté v roce 2008. Na území České republiky tvoří nejpočetnější cizineckou komunitu Ukrajinci, kterých se zde v roce 2011 nacházelo 119 tisíc. Je patrné, že pro Ukrajince se stává Česká republika na začátku 21. století čím dále více atraktivnější. Druhou největší skupinu cizinců tvoří Slováci. Občanů Slovenska se na našem území vyskytovalo v roce 2011 asi 81 tisíc. Po Slovácích následují méně zastoupené skupiny Vietnamců (asi 58 tisíc) a Rusů (zhruba 32 tisíc). Mezi další již méně početné skupiny. V celkových součtech nejsou zahrnuty osoby

bez státního občanství, kterých se na území České republiky v roce 2011 vyskytovalo pouze 26.

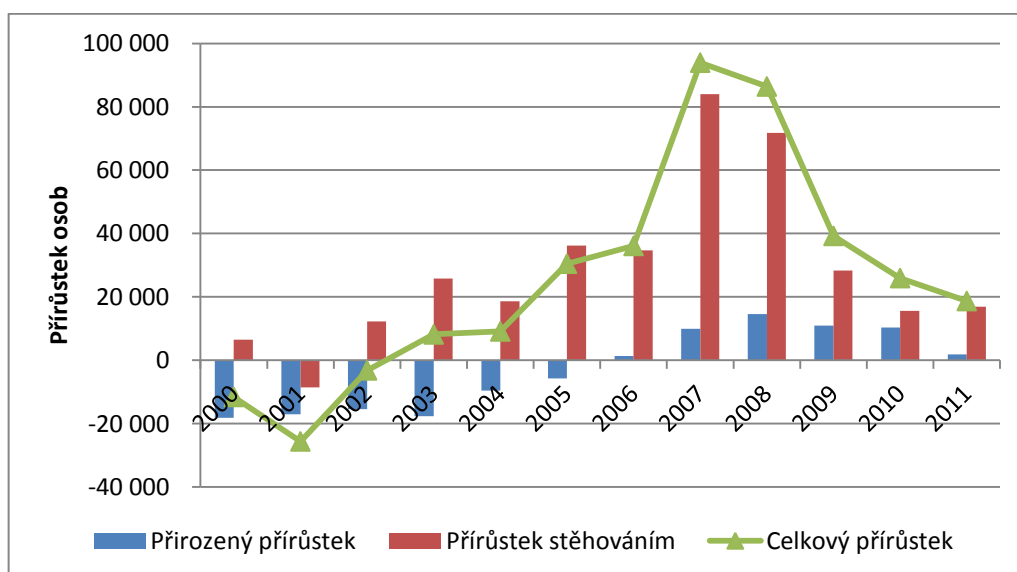
Graf 3.2 Vývoj přílivů imigrantů podle nejčastěji zastoupených občanství v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012h; vlastní zpracování

Tak jako ve všech oblastech migrace, tak i ve vývoji přílivu migrantů sehrála významnou roli světová finanční krize z roku 2008. Do té doby stále se zvyšující se příliv imigrantů do České republiky zaznamenal výrazný pokles. Největší propad zaznamenal příliv Ukrajinců, který se od roku 2010 o více než 35 tis.

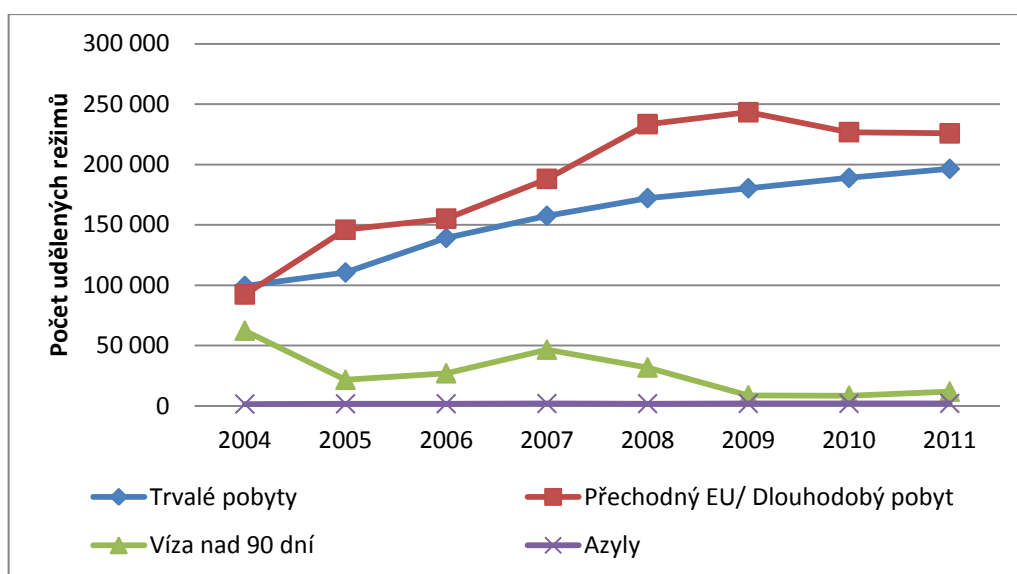
Graf 3.3 Vliv migračního přírůstku na celkový přírůstek

Zdroj: ČSÚ, 2013c; vlastní zpracování

Z grafu analyzující vliv migračního přírůstku na celkový přírůstek je patrné, že mezi roky 2003–2005 docházelo jenom právě díky migračnímu přírůstku k celkovému růstu populace v České republice. Ze současného vývoje lze usuzovat, že bude opět docházet k zápornému přirozenému přírůstku (ubývání občanů ČR), který bude opět kompenzován přírůstkem stěhování.

Graf 3.4 Vývoj pobytových režimů cizinců v ČR

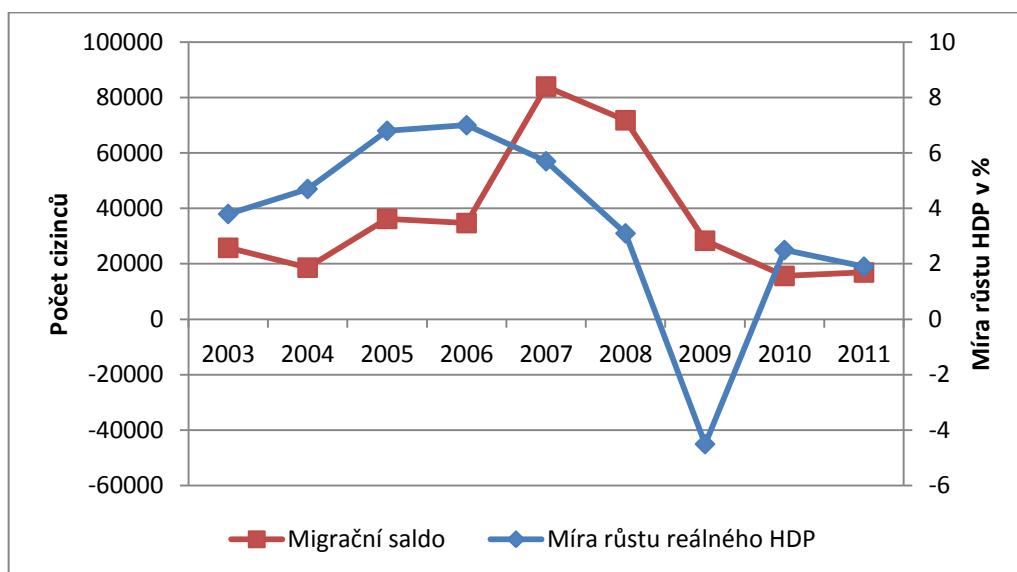

Zdroj: ČSÚ, 2013b; vlastní zpracování

Od roku 2004 jsou do obyvatelstva České republiky začleňováni tzv. „bydlící“ cizinci s povolením k přechodnému, dlouhodobému nebo trvalému pobytu a cizinci s uděleným azylovým statutem. Naopak se do obyvatelstva nezařazují cizinci s vízem nad 90 dnů, jejich délka pobytu nepřekročila jeden rok (Horáková, 2008).

Na grafu můžeme vidět, že od roku 2004 dochází k výraznému zvyšování vydaných dlouhodobých pobytů a trvalých pobytů. Počet dlouhodobých pobytů se zvýšil z přibližně 92 tisíc v roce 2004 na zhruba 226 tisíc v roce 2011. Výrazné zvýšení ve stejném období proběhlo také u vydaných pobytů (z přibližně 99 tisíc na 196 tisíc). Naopak počet cizinců s vízy nad 90 poklesl oproti roku 2004 o více než 50 tisíc. V roce 2011 tak bylo vydáno pouhých 12 tisíc víz nad 90 dnů. Lze tedy konstatovat, že se snižujícím se počtem víz nad 90 dní rostou naopak vydaná povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu. Přestože se počet udělených azylů rok od roku mírně zvyšuje, jejich váha na celkových pobytových režimech je minimální (k roku 2011 jich bylo uděleno 2166).

Graf 3.5 Vývoj migračního salda a růstu reálného HDP v ČR

Zdroj: Eurostat, 2013 a ČSÚ, 2012a; vlastní zpracování

Vývoj míry růstu reálného HDP do jisté míry následně ovlivňuje vývoj migračního salda. Jak se bude zvyšovat míra růstu reálného HDP, tak se bude následně zvyšovat i migrační saldo. Jestliže ekonomika poroste a bude v ní více možností uplatnit se na trhu práce než v jiné, budou imigranti častěji upřednostňovat právě tuto zemi a stávající obyvatelé zůstat. Migrační saldo se tak bude zvyšovat s tím, jak se bude zvyšovat imigrace a snižovat emigrace. Při snižování míry růstu reálného HDP dojde k opačnému vývoji, který byl již popisován. Z grafu je patrné, že migrace se odvíjela podle předchozího vývoje míry růstu reálného HDP. Od roku 2006 se začalo snižovat HDP, na které zareagovalo v dalším roce snížení migračního salda. Opačný vývoj následoval růstem HDP v roce 2010, který byl podpořen mírným zvýšením migračního salda v roce 2011.

3.6 Studie a výzkumy zabývající se integrací cizinců

Cizinci pobývající v České republice ať už dlouhodobě nebo trvale, čím dále významněji ovlivňují demografický vývoj České republiky, čímž se také zvětšuje jejich vliv na různé oblasti sociálního a ekonomického života země. Dále tyto imigranti přinášejí s sebou návyky a zvyklosti (stravovací návyky, sociální chování nebo kulturu). Neustále se zvyšující podíl imigrantů na celkové populaci podstatným způsobem ovlivňuje trh práce a oblast podnikání (MPSV ČR, 2006).

Na území České republiky dochází podle údajů ČSÚ k pravidelnému meziročnímu zvyšování počtu cizinců. Hlavní příčinou, proč si tolik lidí volí náš stát ke svému

přechodnému nebo trvalému bydlišti, je především nabídka pracovních příležitostí. Často se můžeme setkat s tím, že na stavbách vykonávají práci dělníci z Ukrajiny a jiných postsovětských zemí, maloobchody ve městech patří vietnamským příslušníkům nebo s tzv. agenturními pracovníky pracujícími v automobilovém průmyslu. Česká republika se stala z etnicky homogenního státu státem, ve kterém se počty cizinců zvyšují a zvětšuje se i jejich význam pro pracovní trh (Čížek, 2009).

Gabal (2004) se ve své pracovní studii zaměřuje na určení zásadních problémů v postavení cizinců v ČR a návrhu optimalizačních změn směrem k efektivnější imigrační a integrační politice. Tato studie je popisem principů a priorit změn politiky ČR vůči cizincům. Hlavním cílem je návrh změn v postavení cizinců v České republice za účelem odstranění překážek, které jim brání v bezproblémovém pracovním a soukromém životě. Empirické informace byly shromážděny z 60 dotazníkových šetření v cizineckých komunitách, dále byli osloveni 3 doporučení experti, nevládní organizace a orgány veřejné správy¹¹. Vzhledem k situaci v ČR a na základě dlouhodobějších zkušeností jiných zemí by měli změny v oblasti imigrační a integrační politiky sledovat tyto cíle: omezení korupce, nelegálních aktivit a bezpečnostních rizik, snížit administrativní náročnost procedur, podpoření imigrace u lidí ekonomicky schopný přispívat k rozvoji země, jednajících legálně a majících zájem o život v ČR, podpořit jejich plnou právní a sociokulturní integraci a sjednocení českého práva s předpisy EU a mezinárodním právem. Tyto základní cíle logicky určují obecné směry změn práva a správní praxe, kterými jsou: posílení právní jistoty cizinců, reflektovat změnu imigrační a integrační politiky zejména v oblasti civilních institucí, snadnější přístup na pracovní trh a snížení zneužívání živnostenského zákona, postihovat protiprávní jednání, především na pracovním trhu, zavést do patřičných zákonů integrační prvky, rozšiřovat práva cizinců podle délky pobytu a stupni integrace, zapojit do integrace cizinců místní a krajské samosprávy, zjednodušit požadavky pro usazení rodin cizinců a zjednodušení naturalizace.

Studie Horákové (2011) zabývající se vývojem pracovní migrace má za cíl vysvětlit jednoduše a přehledně aktuální informace o vývoji zahraničních migrací v České republice ve vazbě na trh práce. Data obsažená v této studii pochází ze zdrojů policie České republiky, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva průmyslu a obchodu a Českého statistického úřadu. Studie je pravidelnou součástí výzkumné činnosti VÚPSV,

---

¹¹ Mezi nevládními organizacemi byly osloveny např. Univerzita Karlova nebo CzechInvest a mezi orgány veřejné správy byly získány od živnostenských nebo pracovních úřadů.

v.v.i. Praha. Horáková ve studii došla k závěru, že v období hospodářské krize došlo ke snížení počtu legálně zaměstnaných cizinců z třetích zemí. Vliv krize na zaměstnanosti občanů Evropské unie se příliš neprojevil v důsledku ochrany vnitřního trhu práce EU a volného pohybu osob v EU. Od konce 90. let počet zaměstnaných občanů EU převyšoval počet bydlících, přičemž u cizinců z třetích zemí to bylo přesně naopak. Ekonomická recese zároveň přispěla ke zvýšení kvalifikační úrovně cizinců zaměstnaných v ČR, jelikož na trhu práce docházelo ke snižování počtu cizinců s nejnižším vzděláním.

Podle údajů Českého statistického úřadu se nachází na českém území velká různorodost cizinců. Následující studie se věnují zejména těm nejpočetnějším skupinám zastoupených cizinců, kterými jsou Ukrajinci, Slováci, Vietnamci a Rusové, a z části i dalším studií popisující méně početné skupiny cizinců.

Studii ukrajinské komunity jako nejpočetnější skupiny cizinců na našem území se zabývá Drbohlav a Lupták spolu se Šelepovou (1999). Práce si klade za cíl pomocí dotazníkového šetření a interview odpovědět na otázky: Kdo, a proč přichází z Ukrajiny do Česka? Jakým způsobem komunikuje s majoritní populací? Jaké má životní podmínky, jaké zisky a ztráty mu pobyt přináší? Výsledky šetření ukazují, že imigrace z Ukrajiny je podmíněna jejich špatnou situací. Dále se potvrdilo, že k některým aspektům imigrace Ukrajinců do České republiky je možno použít již vysvětlované migrační teorie (např. teorií sítí, institucionální teorii nebo teorii dvojího trhu¹²). V oblasti Ukrajinců na trhu práce vyplynuly z průzkumu následující poznatky. Mezi ukrajinskými pracovníky převažují zejména muži, ženatí, s dětmi. Zaměstnanost výrazně převažuje v méně kvalifikovaných pracích i s nižšími výdělky, přičemž jejich pracovní doba se pohybuje od 8-12 hodin denně. Dalším podstatným závěrem šetření byl fakt, že 31 % dotázaných v roce 1999 neměla příslušnou legalizaci pobytu nebo práci nebo obou aktivit. Je tedy očividné, že řada respondentů vstupuje do České republiky bez oprávnění k pobytu nebo práci, přičemž se zde snaží získat práci a v průběhu legalizovat svůj pobyt a svou práci.

---

¹² V souvislosti s teorií sítí bylo z dotazníkového šetření zjištěno, že by 22% respondentů chtělo pozvat svoji ženu, 24% své děti a 40% své příbuzné.

Ze zjištěných poznatků šetření se ukázalo, že 24 % dotázaných byli osloveni již na území Ukrajiny a využili služeb zprostředkovatele nebo ukrajinské firmy působící na území České republiky.

Dále 80 % respondentů uvedlo, že vykonávají nekvalifikovanou práci (především ve stavebnictví), což odpovídá umístování cizinců na sekundárním trhu v rámci teorie duálního trhu.

Slovenskými občany v České republice se zabývá Ezzedine-Lukšiková (2005). Ze začátku práce se zabývá přílivem Slováků na české území v minulém století. Poté práce přechází k současné pozici Slováků na našem území. Slovenská menšina tvoří nejpočetnější skupinu cizinců v ČR. Současně jim patří první místo i v udělování českého občanství a v kategoriích zaměstnaných, přičemž tvoří 70 % všech zaměstnaných cizinců. Přestože jsou Slováci na našem území rozptýlení, lze vypočítávat i zde trendy jako u jiných migračních komunit v usídlování ve velkých městech jako Praha, Brno a Ostrava. Slováci jsou na našem území zaměstnáváni z větší části na Moravě, díky čemuž mohou denně dojíždět do práce ze Slovenska. I když větší část Slováků pracuje ve stavebnictví, nepřevládá u tohoto druhu práce sezónní charakter. Práce se také mimo jiné zabývá slovenskými studenty, kterým byly roku 1999 uděleny stejné podmínky jako českým studentům. Po tomto roce došlo k prudkému nárůstu slovenských studentů v ČR.¹³ Začleňování Slováků mezi českou majoritní společnost probíhá velice dobře, což je zapříčiněno především kulturní, jazykovou a geografickou blízkostí a společnou historií.

Další studii, tentokrát se zaměřením na vietnamskou menšinu v ČR se věnuje Kocourek (2005). V práci se nejprve zaměřuje na vznik vztahu mezi oběma zeměmi a následným vývojem migrace. Poté shrnuje data zjištěná Českým statistickým úřadem, která uvádí Vietnamskou skupinu jako třetí nejpočetnější v České republice v době realizace projektu. Podle studie Vietnamci převážně u nás podnikají legálně na základě živnostenského oprávnění. Podnikatelé prodávají zejména dovezené levné textilní, obuvnické a elektronické zboží, tabák a lihoviny bez ohledu na jejich původní profesi. Častěji se s nimi také můžeme setkat ve vietnamských občerstveních a restauracích nebo obchodech s potravinami, což je zapříčiněno rostoucí konkurencí na textilním trhu. Ve věkové skladbě Vietnamců převažují ekonomicky aktivní ve věku od 20 do 50 let. S vietnamskou komunitou je spojován tzv. problém druhé generace migrantů, kdy se zvyšuje počet dětí do 10 let. Problém vyvolává větší úroveň začleňování těchto dětí do majoritní společnosti, které může vyvolávat mezigenerační a interkulturní konflikty vně vietnamské komunity. Jedinečnost integrace Vietnamců do zaměstnání představují vietnamské organizace, které jim výrazným způsobem napomáhají se uplatnit na trhu práce. Ve druhé části se pak autor zabývá vybranými faktory ovlivňující integraci Vietnamců v ČR. Mezi faktory bránící hlubší integraci začleňuje vidinu rychlého

---

¹³ Podle zjištěných dat Českého statistického úřadu studovalo v akademickém roce 1998/1999 v ČR 1150 slovenských studentů, v roce 2002/2003 jich bylo již 6650.

zbohatnutí, xenofobii, silný vztah ke své vlasti a krajanům nebo lidový charakter a snahu věnovat se své rodině a jiné. Naopak větší integraci podporuje otevírání podnikatelského prostředí tržnic, zvětšování role vietnamských organizací, zvyšující se ochota ke vzájemnému poznání, lepší informovanost o ČR prostřednictvím vietnamského tisku, různých přednášek apod., hlubší spolupráce českých a vietnamských firem a také zaměstnanců se zaměstnavateli a výrazný vliv multikulturní výchovy a vzdělávání ve Vietnamu.

Drbohlav, Lupták, Jánská a Bohuslavová (1999) se zabývají další početnou skupinou na našem území, kterou je ruská. Cílem tohoto šetření vycházejícího z terénních poznatků je kromě popisu základních sociodemografických a geografických parametrů respondentů také zmapování jejich podmíněnosti migrace, socioekonomických podmínek života v České republice, organizace práce, spjatosti s domovem a lokální kulturou. K získávání informací bylo použito zejména dotazníkové šetření použité ve dvou imigračních centrech ruské komunity – hlavním městě Praze a Karlových Varech. Výzkum proběhl mezi říjnem a listopadem 1999, přičemž bylo použito 100 dotazníků s návratností 70 v důsledku uzavřenosti ruské komunity a malé ochotě podílet se na šetření. Souběžně s dotazníkovými šetřeními bylo provedeno i 20 hloubkových interview, díky kterým se podařilo výsledky smysluplněji interpretovat. Mimo jiných výsledků vyplynuly z šetření také následující poznatky. Pouze 11 % respondentů nemá zaměstnání, což je srovnatelné i s průměrem majoritní populace. Také se zde uchytila řada podnikatelů, kteří ovšem většinou zaměstnávají své krajany a nevytváří tak místa pro občany České republiky.

Problematicke čínské komunity uvnitř naší země se věnuje práce Obuchové (2001), ve které se snaží získat základní informace o důvodech migrace a procesu adaptace na nové podmínky v ČR. K získání informací sloužily vedené rozhovory většinou v čínském jazyce, jelikož se již v předchozích studiích projevila nedůvěřivost k anonymním dotazníkovým šetřením. Pro výzkum proto byla zásadní zejména metoda biografického interview (formálního i neformálního), jehož výsledky jsou v podobě zvukových záznamů rozhovorů a textové dokumentace z terénní fáze výzkumů tvořené buď doslovnými přepisy některých částí rozhovorů anebo stručným písemným záznamem obsahu interview. Na základě 174 obdržených interview byly zjištěny zejména následující poznatky: mezi respondenty převažují Číňané ve věku od 21 do 50 let (80 %), z čehož lze usoudit, že nejprve přijíždí ekonomicky aktivní člen rodiny a až následně další členové. Motiv migrace do ČR většina respondentů nedokáže jasně vyjádřit. Část z nich uvedla, že se to prostě stalo a prvotně

měli namířeno do jiné části Evropy. Jiní se nechali zlákat různými zprostředkovateli na lepší pracovní podmínky a někteří emigrovali zcela dobrovolně. Z celkového počtu dotázaných respondentů více než polovina uvedla, že pracují jako samostatný podnikatel nebo šéf. Více než třetina uvedla, že jsou zaměstnanci čínské firmy působící na českém území. Číňané na našem trhu práce podnikají zejména v oblasti pohostinství a restaurací a obchodu s textilem a oděvy. Čtvrtina respondentů také uvedla, že již měla předchozí zkušenosti s podnikáním v jiných zemích (nejčastěji v Evropě). Z šetření mimo jiné vyplynulo, že čínská komunita v ČR většinou ovládá relativně dobře český jazyk slovem, ovšem psát česky umí minimálně nebo vůbec. To svědčí o nízké ochotě Číňanů se integrovat, kdy se spoléhají sami na sebe nebo na své známé uvnitř komunity. Podle autora lze předpokládat, že zde již čínská komunita zůstane a bude se výrazněji zapojovat do sociálního, ekonomického a kulturního života.

Cílem práce Jirouškové (2002) je zkoumání zkušeností a stanovení problémů, se kterými se Afričané a Afroameričané během svého pobytu setkávali. Pozornost byla také věnována postojům vybraného vzorku české populace k jejich komunitě. Rovněž se práce zabývá i smíšenými manželskými páry a jejich příslušníky, kteří žijí na území ČR. Během terénního výzkumu bylo osloveno 11 457 obyvatel České republiky a také 52 příslušníků daných národností s dlouhodobým pobytem na našem území. Jako shrnutí poznatků získaných výzkumem lze konstatovat, že se pohled na Afričany a Afroameričany za poslední léta příliš nezměnil. To je zapříčiněno zejména malou informovaností a uzavřeností české společnosti. Podstatný vliv na jejich vnímání mají také média, která se spíše soustředí na popis negativních skutečností. Dále autor pomocí získaných poznatků vyvrací domněnku o odmítání Afričanů a Afroameričanů z existenční nejistoty. Nízké početní zastoupení Afričanů ještě navíc tvořeno převážně vzdělanými lidmi, kteří zde přicházejí studovat a ne se zde usazovat, nepředstavuje hrozbu nezaměstnanosti českých občanů, že by se tito cizinci stali levnou pracovní silou. Jejich ojedinělá rozhodnutí zde zůstat pramení především z nalezení partnera a založení rodiny. Problém ve vzájemné interakci tvoří odlišnost Afričanů a jiný styl života, kterému hodně Čechů nerozumí a má z něho obavy. Svou roli jako odlišnost mezi Evropany a Afričany zaujímá také náboženství. Přestože většina Afričanů na našem území jsou křesťané, tak často přejímají i hodnoty své tradiční kultury.

Grygar a Čaněk (2006) se ve své práci zabývají situací migrantů z tzv. třetích zemí na trhu práce v České republice a možnosti ekonomické a sociální mobility u první

generace migrantů. Výzkum byl proveden na základě 56 rozhovorů, kdy byli osloveni zejména migranti z východní a jihovýchodní Evropy. Ze zodpovězených dotazníků vyplynulo, že v postavení imigrantů na českém trhu hrají významnou roli nejenom strukturální podmínky (legislativa nebo nasycenost pracovního trhu), ale také výsledky vyjednávání, které se konají v sociálních sítích, jejichž jsou imigranti součástí. Dále autoři poukazují na vztah mezi určitými pracovními pozicemi a jejich obsazováním imigranty z jedné dané země. To je často dostává do nelehké situace, kdy jim jsou nabízena tyto pracovní pozice a často jediné východisko je začít podnikat na základě živnosti. Jiným východiskem pro získání jiného typu práce nebo lepší pracovní pozice mohou být zkušenosti z předchozích pobytů v ČR a kvalitní sociální sítě. Při jejich kariérních možnostech a uplatnění kvalifikace pro zastávání určitých pracovních pozic hrají zásadní roli administrování pobytu v ČR, dále pak rozložení a hustota sociálních sítí, komunikace v českém jazyce a z rodičovských a příbuzenských vztahů vyplývající závazky a povinnosti a provádění generových rolí. Důležitým předpokladem pro hledání, získávání a také udržení si pracovní pozice je znalost českého jazyka. Při vykonávání zaměstnání jak v „kvalifikovaných“ tak i v „nekvalifikovaných“ pracovních pozicích není očekávána vysoká znalost českého jazyka, nýbrž znalost na úrovni vykonávané práce.

4 Analýza vlivu imigrantů na trh práce v ČR

Výzkumná zpráva Horákové (2005), analyzující migrační chování v České republice mezi roky 1994–2004, je součástí pravidelných výstupů VÚPSV. Zpráva je zpracována ve formě přehledných statistických grafů a tabulek, které jsou rozčleněny do 4 kapitol. V těchto jednotlivých kapitolách jsou shromažďovány údaje o demografické skladbě cizinců, jejich zastoupení v odvětvích a oborech národního hospodářství a postavení v zaměstnání. V první kapitole nazvané *Cizinci s povolením k pobytu v České republice* dochází k poznatkům, že od roku 1993 dochází ke zvyšování počtu cizinců na našem území. Tento vývoj byl zapříčiněn zejména politickými a ekonomickými změnami, ke kterým došlo na začátku 90. let 20. století. Po této kapitole následuje kapitola *Obecné trendy ve vývoji zaměstnanosti obyvatelstva České republiky a cizinci na trhu práce v České republice*. V první polovině této části práce Horákové uvádí, že v období mezi roky 1994–2004 došlo k mírnému snižování míry zaměstnanosti a také míry ekonomické aktivity obyvatelstva. Naopak tedy došlo ke zvyšování míry registrované nezaměstnanosti a počtu uchazečů o zaměstnání. Dále se ve druhé polovině tato část zabývá cizinci na trhu práce ke konci roku 2004. Z dat je patrné, že největší část cizinců je tvořena neumístěnými uchazeči o zaměstnání, kteří jsou nejvíce umístěni v Moravskoslezském, Jihomoravské a Ústeckém kraji. Třetí část práce je označena jako *Zaměstnanost cizinců v České republice* tvoří největší část práce. Autorka poukazuje zejména na zvyšující se zaměstnanost cizinců ve zmiňovaném období a na nejvyšší zastoupení cizinců v produktivním věku (zejména ve věku 25–39). Dále poukazuje, že již tradičně cizinců je zaměstnáváno v Pražském regionu následovaným Středočeským a Moravskoslezským krajem. Ze všech cizinců pobývajících na našem území jich 50 % pochází z EU 25¹⁴ a 16 % z Asie. Čtvrtá část *Nelegální zaměstnávání cizinců* je pouze teoretickou analýzou situace v České republice. Na základě odhadů z výsledků kontrol úřadů práce, cizinecké a pohraniční policie a celních úřadů pracovalo v roce 2004 na území ČR nelegálně asi 17. tis. osob. Zlepšení v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců přinesla až novela zákona č. 435/2004 Sb., která přispěla ke snížení počtu nelegálních zaměstnanců.

Stehlíková a Konopásková (2006) se zabývají mapováním podmínek pracovní integrace cizinců v hlavním městě Praze. Cílem projektu bylo získat informace

---

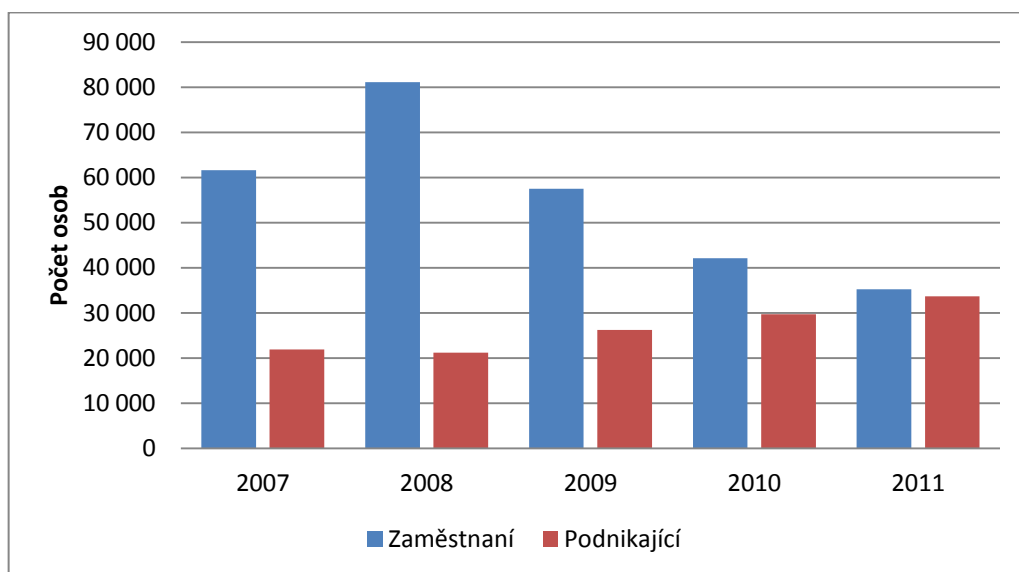
¹⁴ 80 % cizinců z EU 25 představují občané Slovenska

o podmínkách zaměstnávání cizinců v Praze a identifikovat problémy při jejich integraci. Pro výzkum byl zásadní rozbor situací, kterým jsou tito cizinci často vystavováni. Zároveň se pokouší ukázat zdroje a důvody jejich vzniku i důsledky, jenž působí na způsoby a proces adaptace příchozích v hostitelské společnosti. Pro výzkum se podařilo sehnat 19 nahrávek rozhovorů s cizinci a od 7 pražských zaměstnavatelů, kteří mají praxi v zaměstnávání cizinců. Během výzkumu bylo zjištěno mnoho problémů, se kterými se zde musí cizinci potýkat, bohužel je ale v rámci studie nebylo možné nastínit všechny. Závěry studie se soustředí pouze na analýzu zásadních existenčních problémů cizinců, tedy na zdroj obživy, bydlení a administrativní náklady. Cesta migrantů od příležitostných pracovních smluv, agenturního zaměstnávání či dlouhodobé práce načerno k regulárnímu statusu zaměstnance je dlouhodobá a obtížná, přičemž její výsledek nemusí být vždy jistý a nemusí zaručit úspěch. To vše může změnit pouze přístup zaměstnavatelů na korektním pracovněprávním vztahu se zaměstnanci bez ohledu na jejich zemi původu. Na postavení cizinců ve společnosti má také velký vliv problém s bydlením a získáním trvalého bydliště v Praze. To je dostává do minoritního postavení v místních komunitách, kde jsou kladeny nebývalé nároky na finanční stránku a celkovou integraci. Časté změny bydliště cizinců nepřispívají k jejich integraci do stabilizovaných struktur, ale naopak vedou k větší závislosti na krajaňských sítích. Špatné zkušenosti má většina respondentů s jednáními na úřadech, vyplňováním žádostí a obstarání předepsaných dokumentů. Ty pro ně byli velmi náročné a stresující a někdy se neobešly ani bez asistence neziskových organizací. Vysoce kvalifikovaná zahraniční síla nachází v Praze uplatnění zejména v mezinárodních firmách se silným zahraničním kapitálem, nikoli však ve firmách českých. U profesí méně závislých na výšce kvalifikace jsou cizincům poskytovány regulární podmínky u malých firem českého původu a u firem založených jejich krajinou. Větší podniky (stavební firmy, obchodní řetězce atd.) využívají často služeb agentur pro získání zaměstnanců, což jim ulehčuje personální agendu a distancuje od odpovědnosti přímých zaměstnavatelů. V Praze funguje mnoho takových agentur a je téměř nemožné hlídat, zda jednají v mezích zákona či ne.

4.1 Situace imigrantů na trhu práce v České republice

V této kapitole jsou zpracovány počty imigrantů podle jejich činnosti na českém trhu práce. Počty imigrantů byly zkoumány podle nejčastěji zastoupených občanství v České republice.

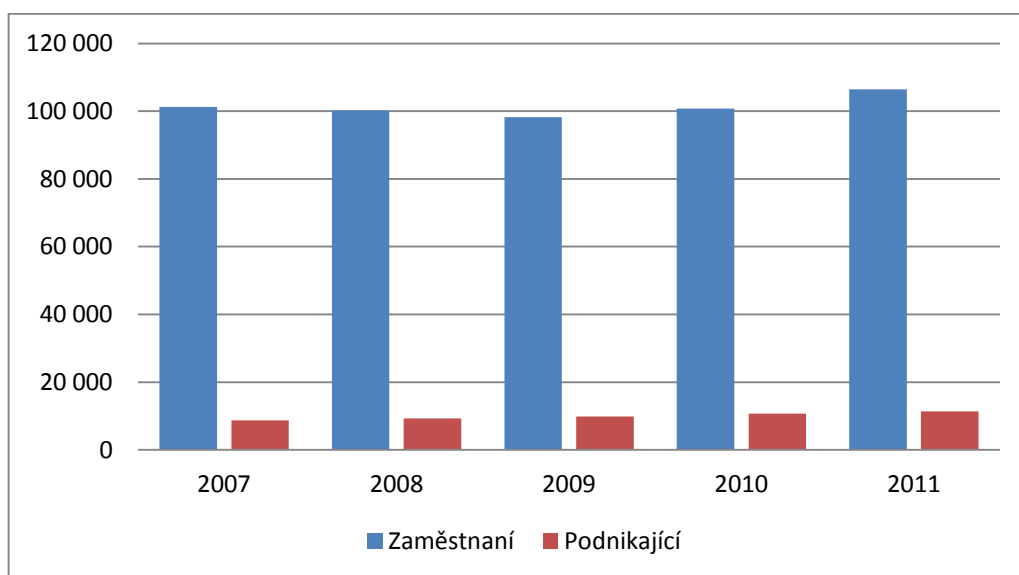
Graf 4.1 Struktura občanů Ukrajiny podle jejich činnosti v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012b a ČSÚ, 2012c; vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že zaměstnávání cizinců ovlivnila světová finanční krize. Po nárůstu v roce 2008 došlo v následujících 3 letech k výraznému poklesu v zaměstnanosti Ukrajinců. Od roku 2009 dochází ke zvyšování počtu podnikajících osob, který je zapříčiněn také vstupem v posledních letech nově nezaměstnaných Ukrajinců. V roce 2011 tedy došlo téměř k vyrovnání počtu zaměstnaných a podnikajících cizinců na našem území.

Graf 4.2 Struktura občanů Slovenska podle jejich činnosti v ČR

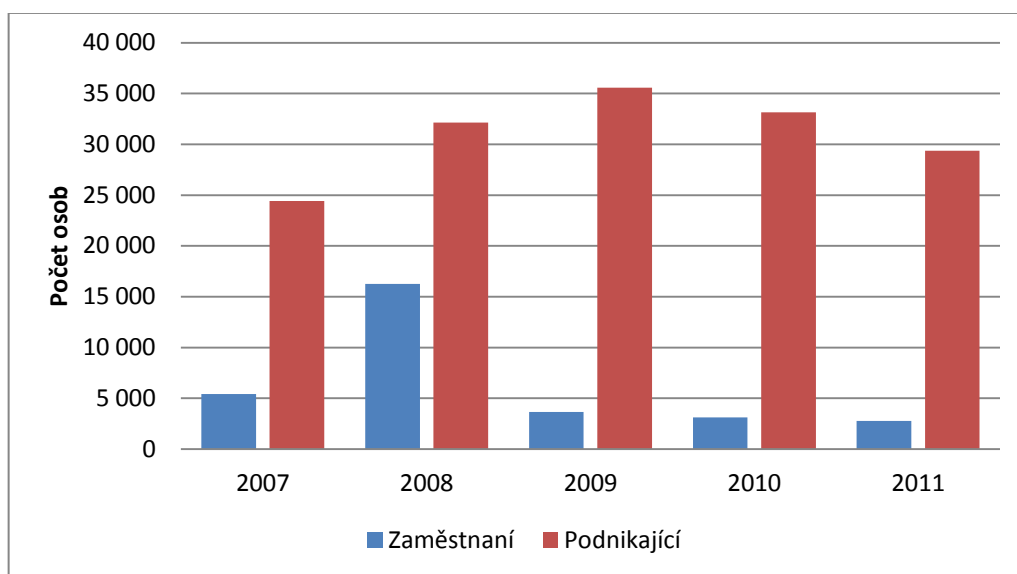

Zdroj: ČSÚ, 2012b a ČSÚ, 2012c; vlastní zpracování

Počet zaměstnaných Slováků i podnikajících se v posledních letech téměř nezměnil. Mezi oběma druhy ekonomické činnosti u slovenských občanů existuje významný rozdíl. Počet zaměstnaných se ve sledovaném období pohybuje na hranici 100 tis., zatímco podnikajících Slováků je u nás pouze okolo 10 tis. Zajímavým faktem je, že celkový počet zaměstnaných a podnikajících Slováků převyšuje jejich celkový počet. Z tohoto faktu lze usoudit, že značná část pracujících Slováků je zde na krátkodobých většinou sezónních pracích.

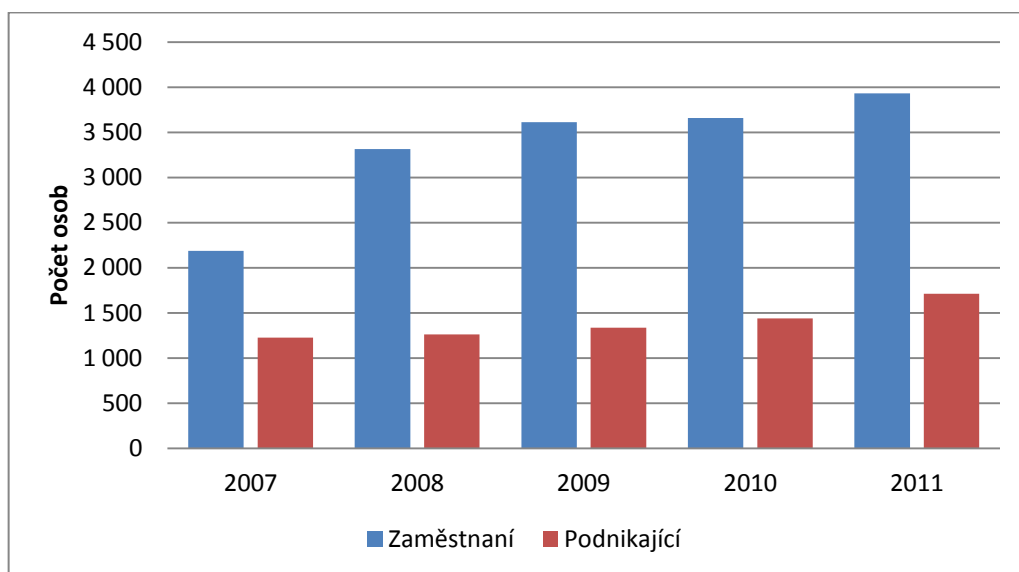
Graf 4.3 Struktura občanů Vietnamu podle jejich činnosti v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012b a ČSÚ, 2012c; vlastní zpracování

Občané Vietnamu na našem území převážně podnikají a pouze jenom minimální část z nich je v zaměstnaneckém poměru (výjimku tvoří rok 2009, kdy bylo zaměstnáno více než 16 tis.).

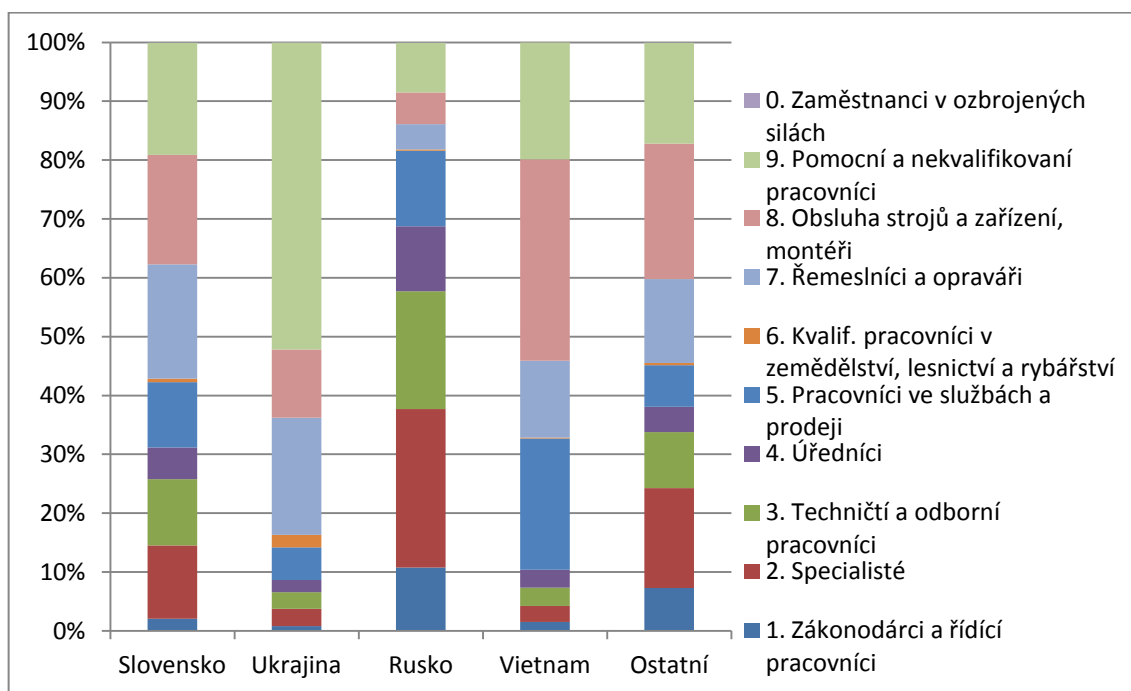
Graf 4.4 Struktura občanů Ruska podle jejich činnosti v ČR

Zdroj: ČSÚ, 2012b a ČSÚ, 2012c ; vlastní zpracování

S tím jak se zvyšoval počet Rusů na území České republiky mezi roky 2007–2011, se zvyšoval i jejich počet v zaměstnání a podnikání. Od roku 2007 se zvýšil počet Rusů v zaměstnání z 2188 na 3931 v roce 2011, v oblasti podnikání tomu pak bylo z 1228 na 1713.

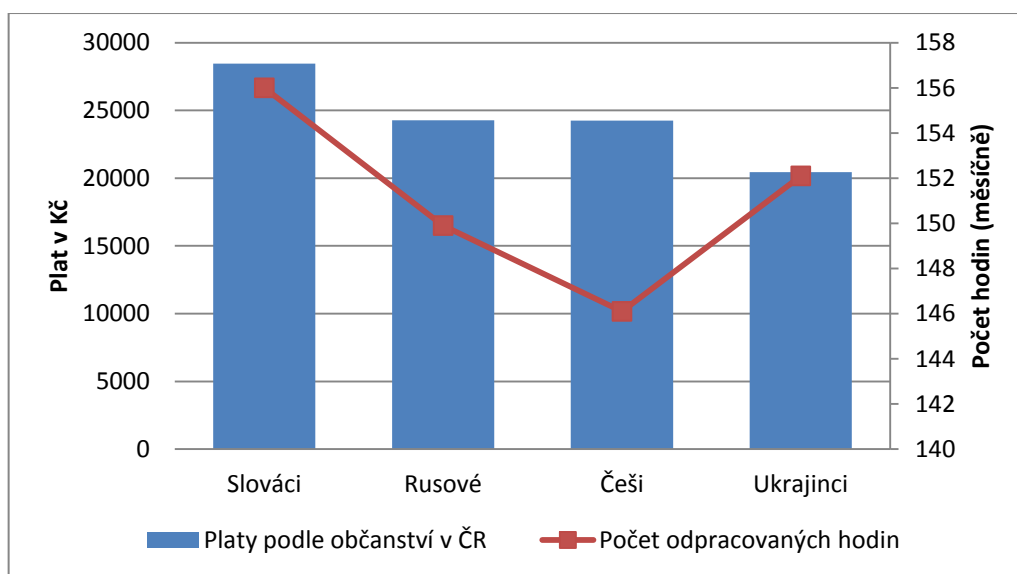
Graf 4.5 Zaměstnaní imigranti podle CZ-ISCO

Zdroj: ČSÚ, 2012d; vlastní zpracování

Graf 4.5 znázorňuje zaměstnané imigranty vybraných zemí podle KZAM. Z grafu je patrné, že jsou imigranti na českém území nejčastěji zaměstnáváni v pomocných a nekvalifikovaných pracích, přičemž v tomto pracovním zaměření je zaměstnávána více než polovina občanů Ukrajiny. Dalším vykonávaným pracovním zaměřením imigrantů je obsluha strojů a zařízení, montéři. V relativním vyjádření jsou nejvíce v tomto pracovním zaměření zastoupeni Vietnamci, ovšem z absolutního hlediska u nás pracuje nejvíce Slováků. Třetím nejčastěji zastoupeným pracovním zaměřením je řemeslnictví a opravářství, ve kterém se zastoupení jednotlivých občanů na celkové zaměstnanosti pohybuje mezi 5 až 20 %. Naopak mezi nejméně zastávaná pracovní činnosti patří zaměstnanci v ozbrojených silách, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství a v oblasti zákonodárství a řídicích prací.

Graf 4.6 Platy podle občanství v ČR v závislosti na počtu odpracovaných hodin v roce 2011

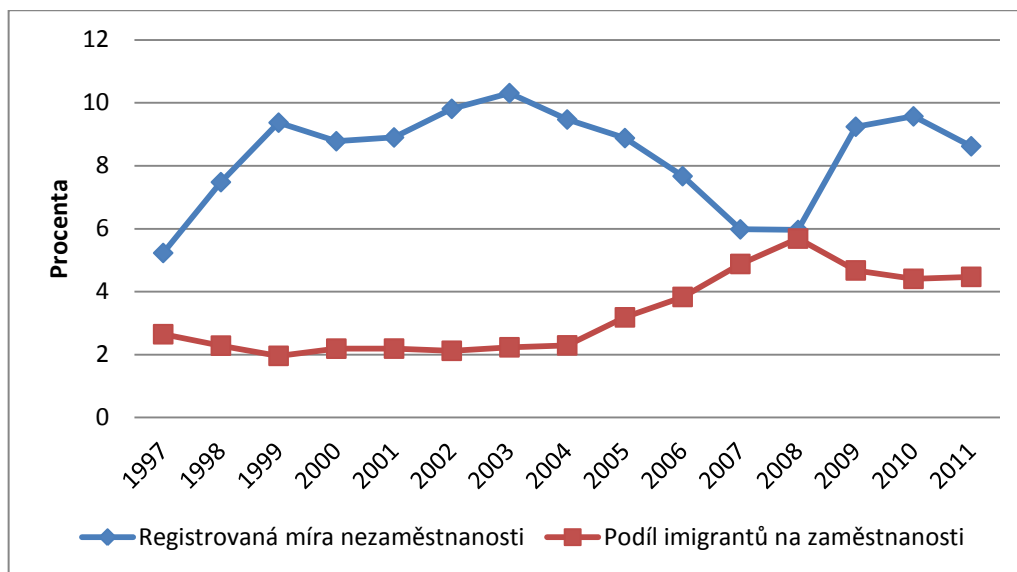

Zdroj: MPSV, 2013; vlastní zpracování

Na grafu srovnávající medián platů cizinců v České republice můžeme vidět, že Slováci dosahují vyššího platu než čeští občané a Rusové dosahují přibližně stejného. Ukrajinci v České republice dosahují výrazně nižšího platu než ostatní zkoumané národnosti i v měřítku podle odpracovaných hodin. Z platu podle odpracovaných hodin jsou na výrazně lepší pozici čeští občané, následování Rusi a Slováci.

4.2 Pracovní imigrace a nezaměstnanost

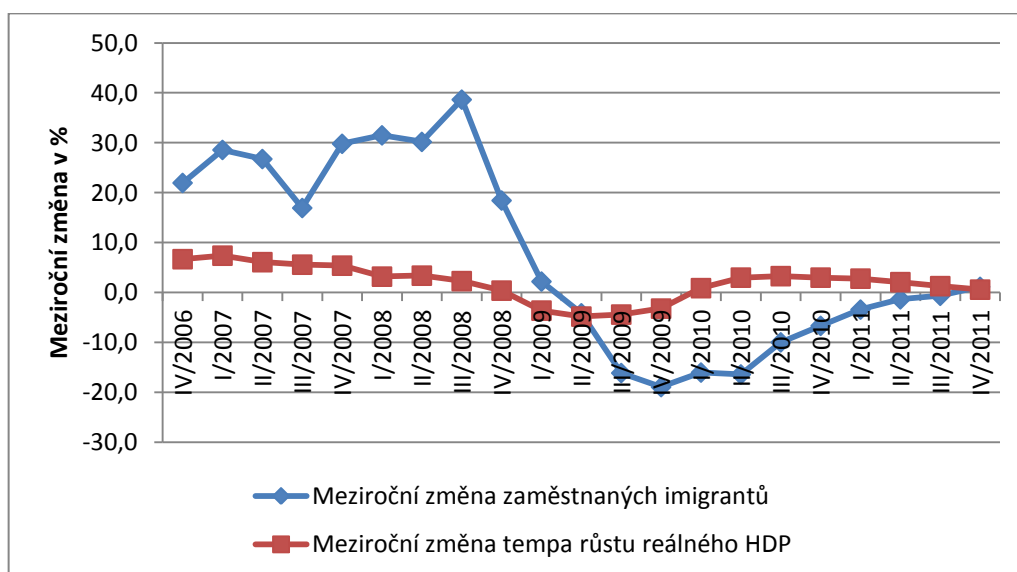
Graf 4.7 Vývoj nezaměstnanosti a podílu imigrantů na celkové zaměstnanosti v ČR

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z grafu znázorňující podíl imigrantů na celkové zaměstnanosti a registrovanou míru nezaměstnanost v ČR je patrné, že s rostoucí zaměstnaností imigrantů nedochází ke zvyšování nezaměstnanosti. Zatímco se podíl imigrantů na celkové zaměstnanosti od roku 2004 do roku 2008 zvyšoval, současně klesala registrovaná míra nezaměstnanosti. Od roku 2008 pak dochází k opačnému vývoji, kdy se zvyšovala registrovaná míra nezaměstnanosti, zatímco se podíl imigrantů na zaměstnanosti snižoval.

Graf 4.8 Vývoj meziroční změny zaměstnaných imigrantů a meziroční změny tempa růstu reálného HDP

Zdroj: Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

Na výše uvedeném grafu je znázorněn vývoj meziroční změny zaměstnaných imigrantů a meziroční změny tempa růstu reálného HDP. Z grafu je patrné, že snižující se tempo růstu reálného HDP je doprovázeno také snižující se zaměstnaností (mezi obdobími III/2008 a IV/2009). Naopak s postupným zvyšováním tempa růstu reálného HDP od období III/2009 dochází následně s jistým zpožděním ke zvyšování zaměstnávání imigrantů.

4.3 Regresní analýza

K měření závislosti mezi dvěma či více proměnnými se používá regresní analýza. Vyjadřuje souhrn statistických metod a postupů sloužících k odhadu hodnot nebo středních hodnot nějaké proměnné, která odpovídá hodnotám jedné nebo více vysvětlujících proměnných.

Při vymezení klasického modelu je zásadní volba regresní funkce. Přílnavost regresní funkce lze vyjádřit pomocí reziduálního součtu čtverců, reziduálního rozptylu nebo determinačního indexu. Při vyjádření závislosti jedné proměnné y na jedné proměnné x lze použít také bodový diagram nebo čáru podmíněných průměrů.

Jednoduchá lineární regrese představuje vztah mezi jednou vstupní proměnnou a jednou výstupní. Tento vztah můžeme vyjádřit jako:

$$Y = b_0 + b_1 \cdot x$$

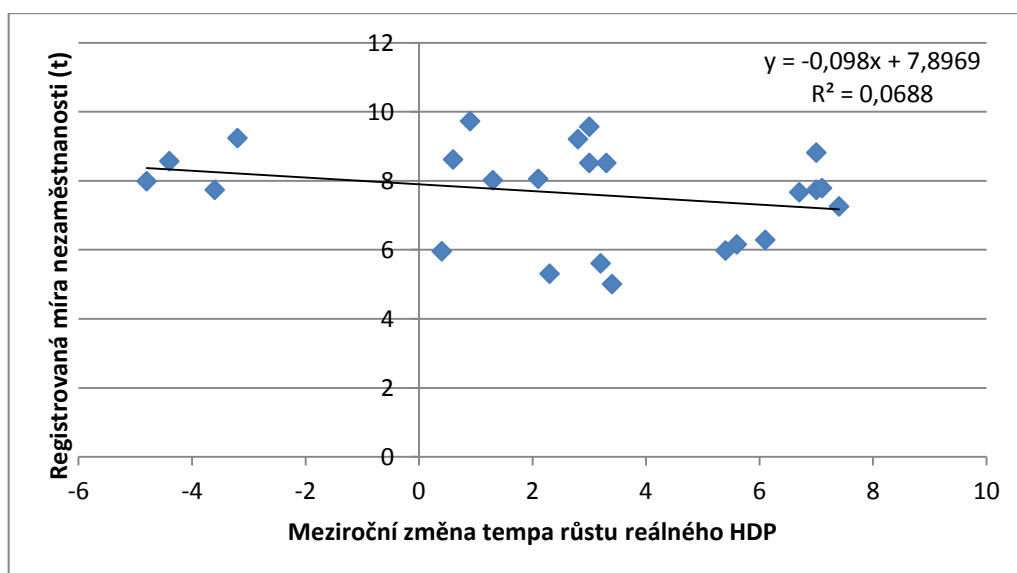
Koeficient b_1 se nazývá regresní koeficient (výběrový koeficient). Vyjadřuje směrnici regresní přímky a udává potenciální zvýšení závislé proměnné y přidáním k nezávislé proměnné x jednu jednotku.

O kvalitě lineární regresní funkce vypovídá ukazatel R^2 , který se označuje jako index determinace nebo determinační koeficient. Index nabývá hodnot od 0 do 1 (od 0 do 100 %). Čím je hodnota indexu terminace vyšší (hodnoty blíží se 1 nebo 100 %), tím vyšší je intenzita závislost mezi proměnnými vypovídací schopnost. Index determinace je charakterizován i jako míra těsnosti jedné závislé proměnné na jedné či více proměnných vysvětlujících (Hindls, Hronová a Novák, 2000).

4.3.1 Vztah mezi mírou nezaměstnanosti a růstem reálného HDP

Vztah mezi registrovanou mírou nezaměstnanosti a meziročním změnou tempa růstu reálného HDP je vyjádřen čtvrtletními údaji v časové řadě mezi roky 2006–2012. Závislá proměnná meziroční tempo růstu reálného HDP vyjadřuje změnu reálného HDP v jednotlivém čtvrtletí vůči stejnému čtvrtletí předcházejícímu roku. Registrovaná míra nezaměstnanosti je charakterizována jako podíl, kdy v čitateli se nachází počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli je součet zaměstnaných podle VŠPS, počet zaměstnaných cizinců a počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání (ČSÚ, 2013d). Výsledky jednotlivých regresních analýz jsou shrnuty a uvedeny v příloze č. 1.

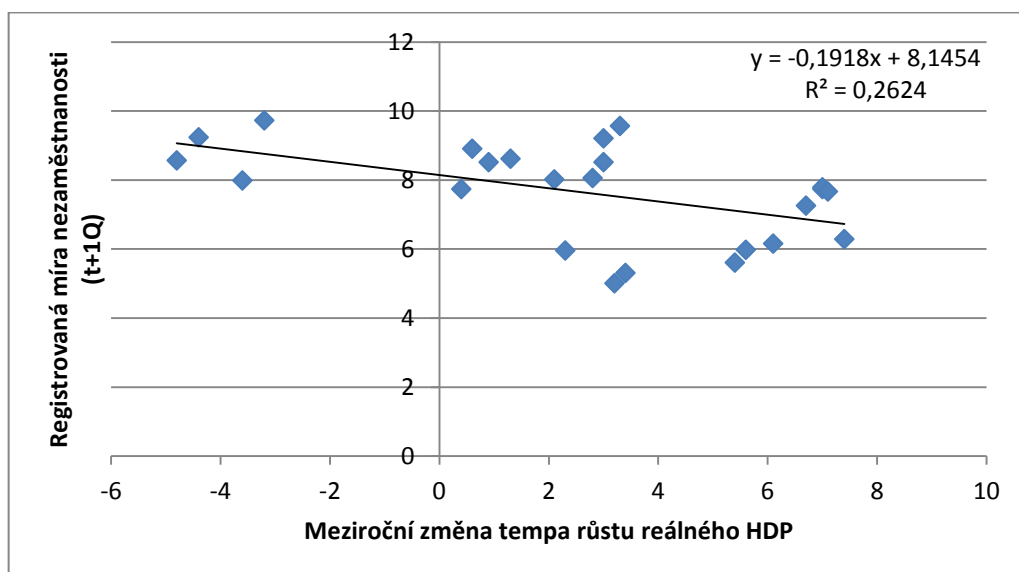
Graf 4.9 Závislost míry nezaměstnanosti (t) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012f, ČSÚ 2012g a MPSV, 2011; vlastní zpracování

Závislost registrované míry nezaměstnanosti na meziročním růstu reálného HDP je charakterizována jako nevýznamná, kdy statistická významnost činí hodnotu 0,2156. Navíc index determinace R^2 činí 0,07, tj. vykazuje velmi nízkou závislost.

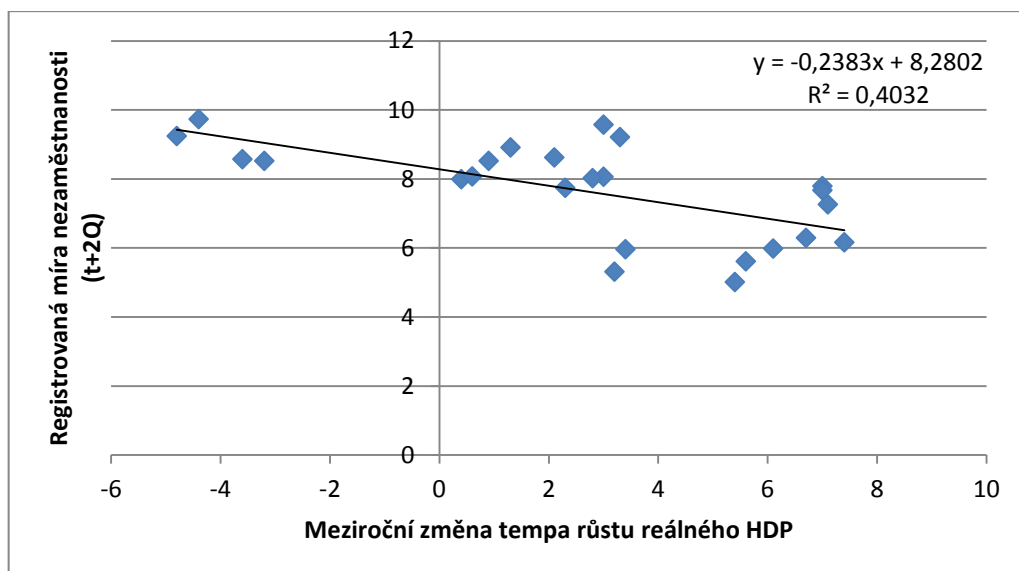
Graf 4.10 Závislost míry nezaměstnanosti (t+1Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012f, ČSÚ 2012g a MPSV, 2011; vlastní zpracování

Další graf znázorňuje závislost registrované míry nezaměstnanosti se zpožděním jednoho čtvrtletí na meziročním růstu reálného HDP. Statistická významnost při regresním koeficientu 0,26 činí závislost jako velmi nízkou.

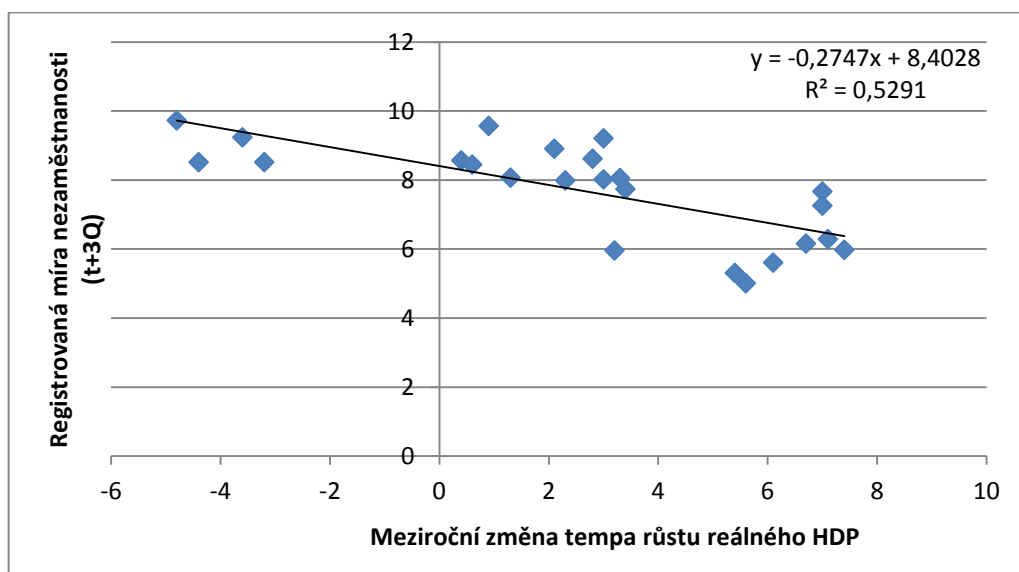
Graf 4.11 Závislost míry nezaměstnanosti (t+2Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012f, ČSÚ 2012g a MPSV, 2011; vlastní zpracování

Při časovém zpoždění dvou čtvrtletí u registrované míry nezaměstnanosti se závislost měřená indexem determinace zvýšila na 0,4, který vypovídá o střední závislosti.

Graf 4.12 Závislost míry nezaměstnanosti (t+3Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012f, ČSÚ 2012g a MPSV, 2011; vlastní zpracování

U závislosti registrované míry nezaměstnanosti se zpožděním tří čtvrtletí na meziročním růstu reálného HDP je index determinace 0,53. Hodnota indexu determinace vyšší než 0,5 svědčí o významné závislosti mezi registrovanou mírou nezaměstnanosti a růstem reálného HDP. Ve sledovaných obdobích je hodnota indexu determinace 0,53 nejvyšší u zpoždění registrované míry nezaměstnanosti o tři čtvrtletí, jedná se tedy o regresi s nejvyšší vypovídající schopností.

Tabulka 4.1 Závislost nezaměstnanosti na růstu reálného HDP

REGRESE	
y= meziroční změna tempa růstu reálného HDP	t+3Q
x = registrovaná míra nezaměstnanosti	t
Regresní statistika	
Index determinace (R^2)	0,52912
Statistická významnost	0,00006
Regresní koeficient	-0,27472
Regresní přímka	$y = -0,2747x + 8,4028$
Pozorování	24

Zdroj: ČSÚ, 2012f, ČSÚ 2012g a MPSV, 2011; vlastní zpracování

Z následujících grafů lze konstatovat, že meziroční tempo růstu reálného HDP statisticky významně ovlivní míru registrované nezaměstnanosti až ve třetím následující čtvrtletí. Záporný regresní koeficient u měřené závislosti mezi proměnným udává jejich negativní lineární závislost. To znamená, že se zvyšujícím se tempem růstu reálného HDP se bude v následujících obdobích míra registrované nezaměstnanosti snižovat a naopak

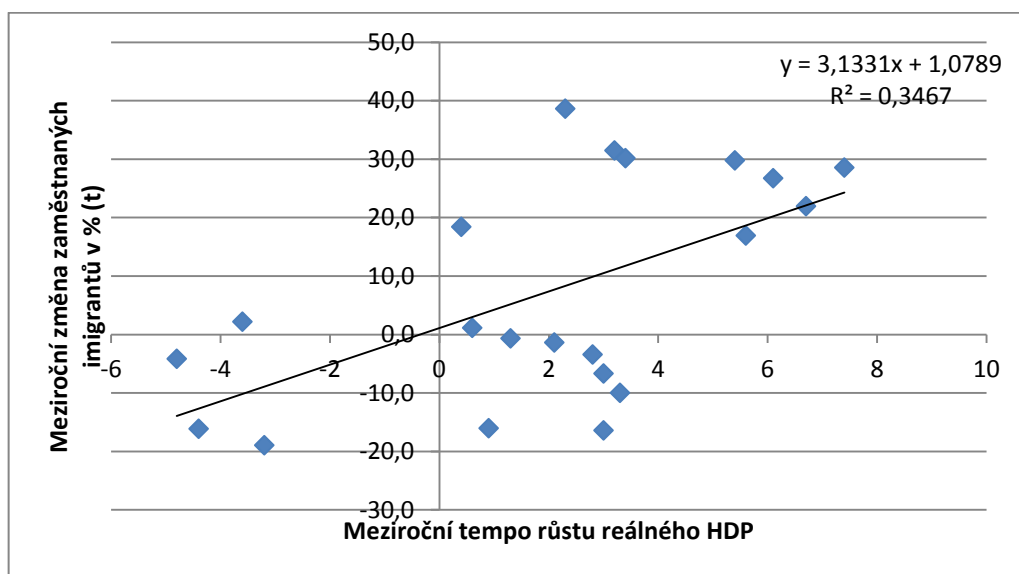

tomu bude při snižování tempa růstu reálného HDP, kdy se bude nezaměstnanost s určitým časovým zpožděním zvyšovat.

4.3.2 Vztah mezi počtem zaměstnaných imigrantů a růstem reálného HDP

V regresní analýze jsou použita čtvrtletní data z časových řad 2005 – 2011 o meziroční změně tempa růstu reálného HDP a meziroční změně zaměstnaných imigrantů. Růst reálného HDP je stejně jako u předcházející regresní analýzy reprezentován změnou celkového HDP v jednotlivém čtvrtletí oproti stejnému čtvrtletí předcházejícímu roku. Meziroční změna zaměstnaných imigrantů je vyjádřena změnou počtu zaměstnaných imigrantů v jednotlivém čtvrtletí oproti stejnému čtvrtletí předchozího roku. Regresní analýza je zpracována ve 4 grafech prezentující nejprve závislost proměnných ve stejném období a dále s časovými zpožděními o jednotlivá čtvrtletí. Jednotlivé údaje z provedených regresních analýz jsou uvedeny v příloze č. 2.

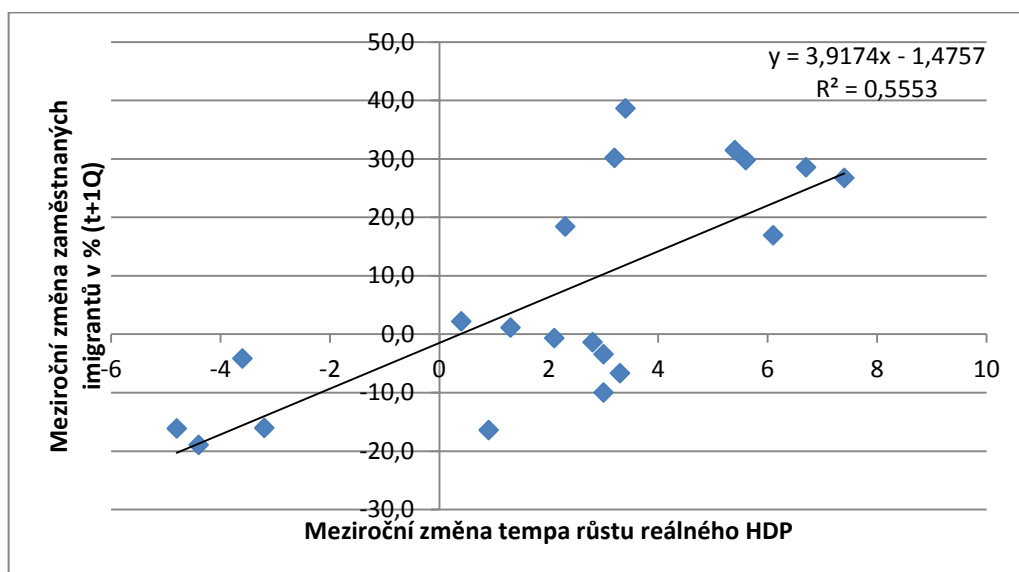
Graf 4.13 Závislost změny zaměstnaných imigrantů (t) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

Závislost změny zaměstnaných imigrantů na meziročním růstu reálného HDP udává index determinace jako hodnotu 0,34, která odpovídá nízké závislosti.

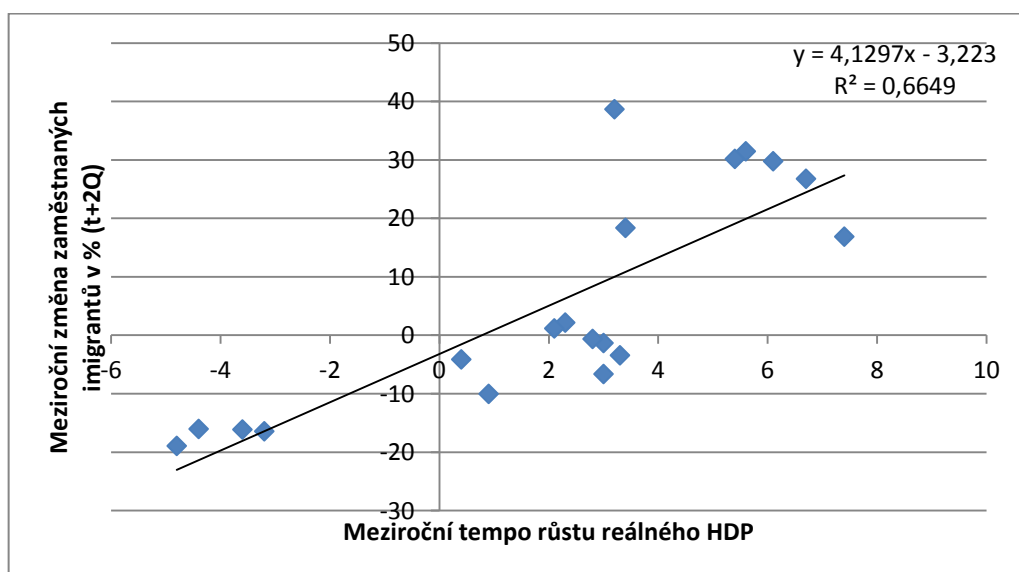
Graf 4.14 Závislost změny zaměstnaných imigrantů (t+1Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

Při dalším měření, tentokrát se zpožděním jednoho čtvrtletí je závislost podle indexu determinace 0,56 označována jako významná.

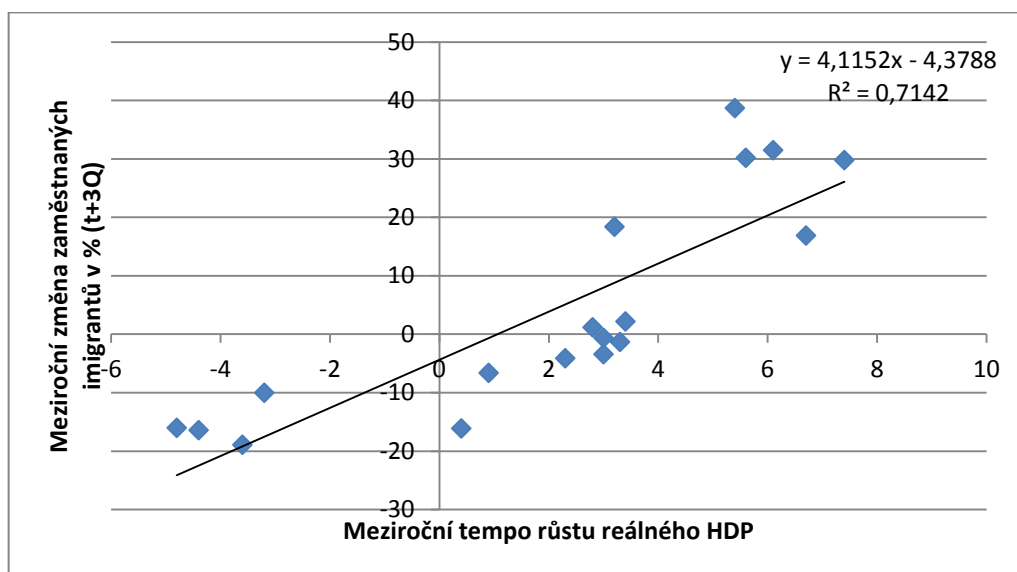
Graf 4.15 Závislost změny zaměstnaných imigrantů (t+2Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

U dalšího měření závislosti mezi registrovanou mírou nezaměstnanosti s časovou prodlevou dvou čtvrtletí na meziročním tempu růstu reálného HDP v základním období se index determinace opět zvýšil na hodnotu 0,67, která stále vypovídá o významné závislosti mezi proměnnými.

Graf 4.16 Závislost změny zaměstnaných imigrantů (t+3Q) na růstu reálného HDP

Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

Z grafu a regresní funkce je patrné, že závislost měřená indexem determinace registrované míry nezaměstnanosti se zpožděním tří měsíců na růstu reálného HDP činí 0,712. Tato hodnota vyšší než 0,7 vypovídá o vysoké závislosti mezi oběma proměnnými.

Při měřené závislosti meziroční změny zaměstnaných imigrantů a meziročního tempa růstu reálného HDP dochází již se zpožděním jednoho čtvrtletí k významné závislosti. Při měření závislosti s většími zpožděními dochází k nárůstu závislosti měřeného indexem determinace, který vykazuje se zpožděním tří měsíců vysokou závislost. Regresní koeficient ve všech měřených závislostech mezi proměnnými dosahuje kladných hodnot. Při zvyšování meziročního tempa růstu reálného HDP dochází také současně ke zvýšení počtu zaměstnaných imigrantů v České republice.

Tabulka 4.2 Závislost počtu zaměstnaných cizinců na růstu reálného HDP

REGRESE	
y= meziroční změna tempa růstu reálného HDP	t+3Q
x = meziroční změna počtu zaměstnaných cizinců	t
Regresní statistika	
Index determinace (R^2)	0,71396
Statistická významnost	0,00001
Regresní koeficient	4,11505
Regresní přímka	$y = 4,1152x - 4,3788$
Pozorování	18

Zdroj: ČSÚ, 2012e a ČSÚ, 2012g; vlastní zpracování

Růst reálného HDP ovlivňuje chování imigrantů, který při zvyšujícím se růstu reálného HDP v České republice volí právě tuto lokalitu ke svému budoucímu životu a zaměstnání. Při zvyšování HDP očekávají cizinci dostatek možností, které ekonomika s růstem HDP nabízí. Současně se zvyšujícím se růstem reálného HDP také klesá míra registrovaná míra nezaměstnanosti. Tím tedy dochází k ubývání počtu nezaměstnaných a ke zvyšování počtu zaměstnaných ekonomicky aktivních obyvatel, čímž se zvyšuje i pravděpodobnost cizinců najít si práce na českém trhu práce. Se získáním práce dochází k jejich větší angažovanosti nejenom v oblasti trhu práce ale i v ostatních sférách sociálně–ekonomického prostředí České republiky.

5 Závěr

Hlavní cílem bakalářské práce bylo objasnit, jakou roli představuje příchod imigrantů na trh práce v České republice a jak jejich větší příliv ovlivňuje míru nezaměstnanosti.

Migrací označujeme proces, kdy jedinec nebo větší skupina osob změni své bydliště mezi dvěma různými zeměmi nebo uvnitř jedné země. Migraci můžeme považovat za dobrovolnou nebo vynucenou, při které záleží na situaci a potřebách migrantů. Z jiného pohledu lze migraci dělit z hlediska důvodů a cílů na migraci za vzděláním, kvalifikací, z profesních nebo obchodních důvodů, smluvní migrace, migrace pro usídlení, ilegální migrace a žadatelé o azyl. V praxi existuje několik rozličných pohledů na migraci, které jí vysvětlují z různých úhlů pohledů. Tyto migrační teorie vznikaly spolu s vývojem migrace, přičemž mezi nejvýznamnější patří push-pull model, neoklasická teorie, nová ekonomie migrace, teorie světových systémů, teorie duálního trhu, teorie migračních sítí, teorií kumulativní příčinnosti, institucionální teorie, teorie migračních systémů a teorie klientelistické politiky. Migrací dochází nejenom k ovlivnění samotných migrantů, ale má různé dopady i na země zainteresované v migrantově pohybu. Tyto dopady mohou mít pozitivní a negativní důsledky pro vysílající i hostitelskou zemi. Mezi pozitivní důsledky pro hostitelskou zemi se řadí zejména ekonomická motivace nebo osvojení nových znalostí a dovedností domácích pracovníků. Mezi negativní důsledky patří zejména konkurence zahraniční pracovní síly a rozpory mezi majoritní a minoritní populací. K pozitivním důsledkům pro vysílající zemi náleží např. snižování nabídky nebo remittance, naopak z negativních důsledků lze zmínit odliv pracovní síly nebo přibrzdění ekonomického růstu.

Československo a Česká republika si ve své historii prošli rozmanitým vývojem migrace. Od dopadů světových válek na migraci, přes následné uzavření pouze v rámci komunistického světa až oživení migrace pádem socialistického režimu. Jako jedna z posledních výrazných změn pro Českou republiku v oblasti migrace lze přiřadit vstup do Evropské unie a postupné uvolňování bariér volného pohybu. Od začátku 90. let 20. století se počty imigrantů na našem území neustále zvyšovali. K zbrzdění jejich přílivu došlo až od roku 2009 jako následek finanční krize a dostavení se krize v České republice. V současné době k nejpočetnějším skupinám cizinců na českém území patří Ukrajinci, Slováci, Vietnamci a Rusové. V dosavadním vývoji České republiky sehrála migrace

nejvýznamnější roli mezi lety 2003–2005. Záporný přirozený přírůstek byl kompenzován vysokým přírůstkem stěhování, díky kterému nedošlo k poklesu obyvatel České republiky.

Ve studiích zabývající se integrací a postavením cizinců na trhu práce jsou zpracovávány odlišné poznatky, které závisí na zkoumaném vzorku cizinců. Ze studií se tak můžeme dozvědět informace, které poukazují např. na formování podnikajících Vietnamců v oblasti prodeje textilií, obuvi a elektroniky, využívání Ukrajinců k méně kvalifikovaným pracím s nižšími výdělky nebo zaměstnávání ruských občanů výhradně ruskými zaměstnavateli.

Ve struktuře činnosti na českém trhu práce převažují cizinci v zaměstnání. V zaměstnáních se cizinci nejčastěji věnují pomocným a nekvalifikovaným pracím, obsluze strojů a zařízení nebo oblasti řemeslnictví a opravářství. Nejvyšších platů u nás dosahují Slováci následováni Rusy, kteří dosahují přibližně stejné platové úrovně jako Češi. U Čechů je nižší úroveň platů dána především nízkým počtem odpracovaných hodin, který je v porovnání se Slováky menší o 10 hodin a Rusy o 4 hodiny měsíčně.

Z dosavadního vývoje zaměstnávání imigrantů a míry nezaměstnanosti v ČR vyplývá, že mezi nimi neexistuje žádný vztah. Jako jeden z faktorů ovlivňující právě tyto veličiny je uveden růst reálného HDP, na kterém je pomocí regresní analýzy určena závislost míry nezaměstnanosti a podílu imigrantů na zaměstnanost. Ze zjištěných údajů v regresní analýze lze vyvodit poznatky, které svědčí, že registrovaná míra nezaměstnanosti ve zkoumaných obdobích dosahuje nejvyšší závislosti na růstu reálného HDP se zpožděním 3 čtvrtletí. Současná změna reálného HDP se tedy projeví významně až po 3 čtvrtletích. Zaměstnávání cizinců se podle růstu reálného HDP projeví již ve čtvrtletí následujícím. Nejvyšší závislost ve sledovaném období dosahuje změna počtu zaměstnaných imigrantů na růstu reálného HDP ve 3 čtvrtletí, která je statisticky charakterizována jako vysoká.

Seznam použité literatury

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA, 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3875-6.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2001. *Stěhování* [online]. Příručka demografické statistiky pro potřebu oblastních statistických orgánů [2. 3. 2013].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/stehovan.htm>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012a. *Vnitřní a zahraniční migrace ČR 1995-2010* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420043F278/\\$File/c02r01.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420043F278/$File/c02r01.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012b. *Cizinci evidovaní úřady práce podle zemí; 1998-2011* [online]. MPSV ČR [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420044125A/\\$File/c05s85t.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420044125A/$File/c05s85t.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012c. *Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle zemí; 2001-2011* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441251/\\$File/c05s92t.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/4200441251/$File/c05s92t.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012d. *Cizinci evidovaní ÚP podle CZ-ISCO - 20 nejčtetnějších zemí* [online]. MPSV ČR [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/C9005AAF28/\\$File/c05t32.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/C9005AAF28/$File/c05t32.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012e. *Cizinci v postavení zaměstnanců podle státního občanství* [online]. MPSV ČR [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost#cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012f. *Registrovaná nezaměstnanost (čtvrtletně)* [online]. MPSV ČR [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/t/E50025C7B7/\\$File/140312q318.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/t/E50025C7B7/$File/140312q318.pdf)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012g. *Národní účty a předběžný odhad HDP* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/2012-hdp>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2012h. *Zahraniční stěhování cizinců podle státního občanství* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420044445E/\\$File/c02r02.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420044445E/$File/c02r02.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2013a. *Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2011* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2013b. *Vývoj počtu cizinců v ČR; 1999-2011* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/90003B917F/\\$File/c01r01.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/90003B917F/$File/c01r01.xls)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2013c. *Vybrané demografické údaje v České republice* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0101.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2013d. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika* [online]. ČSÚ [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_vsps

ČÍŽEK, Tomáš, 2009. *Postoje k cizincům na trhu práce očima sociologického výzkumu* [online]. Socioweb [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z:

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=329&lst=113>

DEMUTH, Andrea, 2000. Some Conceptual Thoughts on Migration Research. *Theoretical and Methodological Issues in Migration Research*. Aldershot: Ashgate. ISBN 0-7546-1273-2.

DRBOHLAV, Dušan, 2001. *Alenka v říši divů*. V Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK, 2007. Reflexe migračních teorií. *Sborník české geografické společnosti* roč. 112 č. 2. Dostupné z:

<http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

DRBOHLAV, LUPTÁK, JÁNSKÁ A BOHUSLAVOVÁ, 1999. *Ruská komunita v České republice* [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

DRBOHLAV, JÁNSKÁ A ŠELEPOVÁ, 1999. *Ukrajinská komunita v České republice* [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/130/ukrajinska_komunita.pdf

DRBOHLAV, Dušan a kol., 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-039-1.

EUROSTAT, 2013. *Real GDP growth rate – volume* [online]. Eurostat [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

EZZEDINE-LUKŠÍKOVÁ, Petra, 2005. *Slováci v ČR* [online]. Socioweb [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=197&lst=106>

GABAL, Ivan, 2004. *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků* [online]. Ivan Gabal analysis & consulting [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/511/postaveni_cizincu.pdf

GRYGAR, Jakub a Marek ČANĚK, 2006. *Kvalifikace a uplatnění migrantů na trhu práce v České republice* [online]. SOCIOWEB [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=254&lst=103>

HORÁKOVÁ, Milada, 2005. *Cizinci na trhu práce v České republice v letech 1994 – 2004* [online]. VÚPSV Praha [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/300/Horakova-cizinci_1994-2004.pdf

HORÁKOVÁ, Milada, 2008. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-020-2.

HORÁKOVÁ, Milada, 2011. *Mezinárodní pracovní migrace v České republice v době pokračující hospodářské recese v roce 2010* [online]. VÚPSV, v.v.i. Praha [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_338.pdf

HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava a Ilja NOVÁK, 2000. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. vyd. Praha: Management Press. ISBN: 80-7261-013-9.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, 2004. *Glossary on Migration: International Migration Law*. Geneve: IOM. ISSN 1813-2278.

JIROUŠKOVÁ, Jana, 2002. *Integrace Afričanů a Afroameričanů na území České republiky* [online]. Orientální ústav AV ČR [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z:

http://www.cizinci.cz/files/clanky/119/Integrace_Africanu_a_Afroamericanu_na_uzemi_CR.pdf

KOCOUREK, Jiří, 2005. *Vietnamci v ČR* [online]. Socioweb [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=108>

KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ E. a kol., 2006. *Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-455-4.

MASSEY, S. Douglas et al., 1993. Theories of International Migration. A Review and Appraisal. *Population and Development review* vol 19. No. 3. Dostupné z: http://cis.uchicago.edu/outreach/summerinstitute/2011/documents/sti2011-parks-theories_of_international_migration.pdf

MASSEY, S. Douglas et al., 1997. *Cause of Migration*. In: Ethnicity Reader Nationalism, Multiculturalism and Migration. Cambridge: Polity Press. ISBN 0745619231.

MCKEE, O. Jesse et al., 2010. *Ethnicity in Contemporary America; A Geographical Appraisal*. New Yourk: Rowman & Littlefield Publishers. ISBN 0-7425-0034-9.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍ VĚCÍ (MPSV), 2006. Aktualizovaná koncepce integrace cizinců v roce 2005 a její další rozvoj [online]. MPSV ČR [cit. 25. 4. 2013] Dostupné z: http://www.cizinci.cz/files/clanky/324/KIC_aktualizovana.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR (MPSV), 2011. *Statistická ročenka trhu práce v České republice 2010*. Praha: MPSV – Odbor analýz a statistic. ISBN 978-80-7421-034-1.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR (MPSV), 2013. Informační systém o průměrném výdělku [online]. MPSV ČR [cit. 3. 5. 2013]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14951/ISPV_124_PLS.pdf

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY (MVČR), 2010. *Zelené karty – projekt České republiky na podporu legální migrace* [online].

Odbor azylové a imigrační politiky [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY (MVČR), 2011a. *Migrační politika České republiky* [online]. Odbor azylové a imigrační politiky [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY (MVČR), 2011b. *Modré karty* [online].

Odbor azylové a imigrační politiky [cit. 15. 2. 2013]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09MTI%3d>

OBUCHOVÁ, Ľubica, 2002. *Čínská komunita v České republice 2001* [online].

Orientální ústav AV ČR [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z:

http://www.cizinci.cz/files/clanky/120/Cinska_komunita_v_CR.pdf

PIORE, J. Michael, 1973. Fragments of a „Sociological“ Theory of Wages. *Economic Review* Vol 63, No. 2.

RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK, 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Brno: VÚPSV. ISBN 80-239-2257-2.

REUVENY, Rafael, 2005. Environmental Change, Migration and Conflict: Theoretical Analysis and Empirical Explorations. In *Human Security and Climate Change*. An International Workshop. Dostupné z:

<http://worldroom.tamu.edu/Workshops/Migration06/EnvironmentalResources/Environmental%20Change,%20Migration%20and%20Conflict.pdf>

STEHLÍKOVÁ, Eva a Helena KONOPÁSKOVÁ, 2006. *Postavení cizinců na trhu práce Praze* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z:

<http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/011/001341.pdf>

STOJANOV, Robert a Jiří NOVOSÁK, 2008. *Migrace místo pomoci? Remittance a cirkulace mozků jako nástroje rozvoje*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISSN 0323-1844.

ŠIMEK, Milan, 2005. *Trh práce*. Ostrava: Vysoká škola podnikání. ISBN 80-86764-26-5.

VAVŘEČKOVÁ, Jana a Ivo BAŠTÝŘ, 2009. *Působení fenoménu brain drain v ČR a výdělková motivace odborníků k práci v zahraničí*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-049-3.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, 2003. *Usnesení vlády České republiky k účinnosti Koncepce integrace cizinců na území České republiky a další rozvoj této koncepce po vstupu České republiky do Evropské unie* [online]. VLÁDA ČR [cit. 15. 2. 2013].

Dostupné z:

http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D376DFB23057E7E6C12571B60070FBF3

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 80, s. 2282. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5978>. ISSN 1211-1244.

Seznam zkratek

atd. – a tak dále

tj. – to je

apod. – a podobně

tzn. – to znamená

aj. – a jiné

ČSÚ – Český statistický úřad

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

HNP – Hrubý národní produkt

IOM – International organization for migration (Mezinárodní organizace pro migraci)

USA – United states of America (Spojené státy Americké)

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že:

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2013

Jakub Hajlman